

Musiikki varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvattajien käsityksiä ja kokemuksia musiikin opettamisesta päiväkotiryhmässä

Hanna Honkonen

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2023

Musiikkipedagogi ylempi AMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin ylempi tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi ylempi AMK

HONKONEN HANNA

Musiikki varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvattajien käsityksiä ja kokemuksia musiikin opettamisesta päiväkotiryhmässä

Opinnäytetyö 84 sivua, joista liitteitä 7 sivua
Marraskuu 2023

Tässä työssä tarkasteltiin varhaiskasvattajien käsityksiä ja kokemuksia musiikin opetuksesta päiväkotiryhmässä. Työ rajattiin koskemaan Tampereen kaupungin kahta päiväkotia ja niiden varhaiskasvattajia. Työssä selvitettiin musiikin käyttöä ja opetusta sekä mahdollisuuksia päiväkotien musiikin opetuksen kehittämiseen tulevaisuudessa.

Tämä tutkimus rajautui kahteen tapaukseen, joissa käytettiin toimintatutkimusmenetelmää. Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Tutkimuksen aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä. Tutkimuksessa oli mukana seitsemän varhaiskasvattajaa, joilla oli eri koulutustaustoja. Varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Tutkimuksessa oli mukana varhaiskasvattajia, jotka opettavat erilaisia lapsiryhmiä. Ryhmiä on 1–5-vuotiaille sekä erityistä tukea tarvitseville lapsille.

Tulosten mukaan varhaiskasvattajat kokevat musiikin opetuksen tärkeäksi varhaiskasvatuksessa, mutta samalla musiikin opetus koetaan hyvin vaikeana. Varhaiskasvattajien mukaan musiikkia käytetään päiväkotiryhmien arjessa, mutta musiikin opettamiseksi ei kukaan sitä kutsuisi. Musiikkia käytetään paljon musiikin kuuntelussa sekä laulaessa, mutta käsityksien ja kokemusten kautta soittaminen ja musiikkiliikunnan osuus on hyvin vähäistä päiväkotiryhmien musiikin käytössä. Varhaiskasvattajat ovat mielestään epämusikaalisia ja he kokevat tietämättömyyden ja riittämättömyyden tunteita musiikkia opettaessaan.

Tämän opinnäytetutkimuksen tuloksista selviää, että musiikin opetusta on hyvin vähän päiväkodeissa. Musiikin opetus riippuu yhä enemmän varhaiskasvattajan omasta osaamisesta sekä kiinnostuksesta musiikkiin. Varhaiskasvattajat tarvitsevat täydennyskoulutusta, jotta varhaiskasvatuksen perusteiden mukainen musiikin ilmaisu täyttyisi. Samalla se alentaisi rimaa musiikin opetuksen suhteen. Varhaiskasvattajia hyödyttäisi eniten toiminallinen päiväkotimuskarina toteutettu täydennyskoulutus, jossa varhaisiän musiikinopettaja pitäisi muskaritunteja päiväkotiryhmille ja samalla varhaiskasvattajat pääsisivät havainnoimaan ja oppimaan mukana.

Asiasanat: varhaisiän musiikinopetus, varhaiskasvatus, täydennyskoulutus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Music

HONKONEN HANNA

Music in Early Childhood Education

Early Childhood Educators' Perceptions and Experiences of Teaching Music in a Daycare Group

Bachelor's thesis 82 pages, appendices 7 pages
November 2023

This study examines early childhood educators' perceptions and experiences of music education in daycare groups. The study was limited to two daycare centers in the city of Tampere and their early childhood educators. The study investigates the use of music and its teaching, as well as the possibilities for developing music education in daycare centers in the future.

This study was limited to two cases, using the action research method as the research approach. Thematic interviews were chosen as the data collection method. Content analysis was used as the data analysis method for the study. The study involved seven early childhood educators with various educational backgrounds, including early childhood education teachers, early childhood social workers, and early childhood caregivers. The study involved early childhood educators who teach various groups of children, including those aged 1 to 5 years and children with special needs.

According to the results, early childhood educators consider music education important in early childhood education, but at the same time, music education is perceived as very difficult and challenging. According to the early childhood educators, music is used in the daily routines of daycare groups, but it is not referred to as music teaching. Music is extensively used for listening and singing, but based on their perceptions and experiences, playing musical instruments and incorporating music into physical activities are rarely seen in daycare groups. Music education is perceived as too challenging. Early childhood educators consider themselves unmusical and experience feelings of ignorance and insufficiency when teaching music.

The results of this thesis study reveal that there is very little music education in daycares. Music education increasingly depends on the early childhood educator's own expertise and interest in music. Early childhood educators need further training to meet the requirements of early childhood education, including music expression. Simultaneously, this would lower the barrier to music education. The most beneficial approach for early childhood educators would be a practical daycare-based supplementary training program, where an early childhood music teacher conducts music classes for daycare groups, allowing early childhood educators to observe and learn alongside the children.

Key words: early childhood music education, early childhood education, professional development

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	9
2.1	Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman musiikin ilmaisu.....	9
2.2	Muskaritoiminnan ja taidekasvatuksen vaikutukset lapsen kehitykseen	11
2.3	Varhaisiän musiikinopetuksen työtavat.....	15
2.3.1	Laulaminen ja loruttelu	17
2.3.2	Äänen käytön ja laulamisen kehittyminen	20
2.3.3	Musiikin kuuntelu.....	22
2.3.4	Kuuntelukyvyn ja musiikillisen muistin kehittyminen	23
2.3.5	Soittaminen	25
2.3.6	Soittotaidon kehittyminen	27
2.3.7	Musiikkiliikunta	28
2.3.8	Musiikin mukaan liikkuminen ja sen kehitys	31
2.3.9	Integrointi.....	32
3	TUTKIMUKSEN VAIHEET.....	35
3.1	Tutkimusongelmat ja tutkimuskysymykset.....	35
3.2	Metodologiset lähtökohdat	35
3.3	Tutkimusaineiston hankkiminen teemahaastattelulla.....	38
3.4	Toiminnallinen osuus ja loppuaineiston hankkiminen	40
3.5	Tutkimusaineiston analysointi	43
3.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	47
4	TULOKSET	49
4.1	Varhaiskasvattajien käsityksiä ja kokemuksia musiikin opetuksesta ja käytöstä varhaiskasvatusryhmässä	49
4.1.1	Musiikin opetus ja käyttö ryhmässä.....	50
4.1.2	Varhaiskasvattajan oma musiikillinen osaaminen	53
4.1.3	Suunnitteleminen.....	56
4.1.4	Muutokset musiikin opetuksessa ja käytössä vuosikymmenien aikana	58
4.2	Musiikin opetuksen kehittäminen päiväkodissa	59
4.2.1	Lisäkoulutus	60
4.2.2	Lisäkoulutuksen muodot.....	61
4.3	Varhaiskasvattajien ja lasten mielipiteet muskaritunneista	61
5	TULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA	64
5.1	Yhteenveto.....	64

5.2 Pohdinta.....	67
LÄHTEET.....	73
LIITTEET.....	78
Liite 1. Opinnäytetyön teemaluettelo ja apukysymykset.....	78
Liite 2. 1–2-vuotiaiden lasten ensimmäinen muskarituokio	79
Liite 3. 1–2-vuotiaiden lasten toinen muskarituokio	80
Liite 4. 3–5-vuotiaiden lasten ensimmäinen muskarituokio.....	81
Liite 5. 3–5-vuotiaiden lasten toinen muskarituokio.....	83

1 JOHDANTO

Minulle varhaisiän musiikinopettajana on tärkeää, että jokainen lapsi saa kokea musiikin iloa, riemua ja osallisuutta aivan pienestä asti. Varhaisiän musiikinopettajana ajattelen, että jokaisen varhaiskasvatuksessa olevan lapsen tulee saada mahdollisuus kokea edellä mainittuja asioita päivähoitopäivän aikana.

Haluan tämän opinnäytetyön avulla selvittää, millaisia käsityksiä ja kokemuksia varhaiskasvattajilla on musiikin opettamisesta eri ikäisten lasten päiväkotiryhmissä. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmissa musiikki kuuluu kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. Suomessa on hyvin laadukas varhaisiän musiikinopetus taiteen perusopetuksen puolella, mutta kaikki lapset eivät pääse hyötymään siitä, joten on hyvin arvokasta, että lapsille tutustutetaan ja opetetaan musiikkia varhaiskasvatuksessa.

On arvokasta tietää, millaisia käsityksiä varhaiskasvattajilla on musiikin opettamisesta. Kokevatko he osaavansa opettaa musiikkia varhaiskasvatuksen suunnitelman mukaisesti? Saavatko kaikki lapset nauttia musiikista päiväkodissa viikoittain? Yhteiskunnassa on pitkään puhuttu kulttuurin ja taiteen vähenemisestä. Osa yhteiskunnasta jopa mieltää kulttuurin, musiikin ja taiteen tällä hetkellä luksukseksi. Musiikki ja muu taidekasvatus pitäisi olla kaikille mahdollista lapsesta saakka. Musiikki on varsinkin lapsille yleensä kaikista helpoin tie ilmaista itseään sekä helpoin kommunikoinnin väline, koska siihen ei välttämättä tarvitse sanoja ja laajaa kielen ymmärrystä.

Aiemmissa tätä aihetta koskevissa pro gradu- ja ylemmän ammattikorkeakoulun tutkimuksissa on tullut ilmi, että varhaiskasvatuksessa kasvattajien musiikillinen ja musiikkipedagoginen osaaminen ja musiikin käyttö on hyvin kirjavaa. Vaikka erilaisia keinoja on käytössä, osaaminen silti on liian suppeaa. Tutkimuksissa tuodaan esiin, että riittämätön musiikillinen osaaminen asettaa haasteita uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämän musiikillisen osaamisen laajuuden täyttämiseksi opetuksessa. (Lundell, 2018; Repo ym., 2019; Tuomi-niemi, 2020.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli saada selville varhaiskasvattajien käsityksiä ja kokemuksia musiikin opettamisesta. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää mahdollisia ongelmakohtia varhaiskasvattajien musiikin opettamisen kokemuksista. Tavoitteena oli myös, että varhaiskasvattajat ymmärtäisivät, kuinka paljon erilaisia asioita musiikin kautta voi opettaa. Toiminnallisella tuokiolla, joka ohjattiin varhaiskasvattajien omille ryhmille, näytettiin keinoja ja tapoja, kuinka musiikin opetusta voidaan matalalla kynnyksellä opettaa myös päiväkodeissa laadukkaasti.

Haluan varhaisiän musiikinopettajana auttaa varhaiskasvattajia löytämään helppoja ja yksinkertaisia tapoja opettaa musiikkia lapsille, jotka ratkaisisivat näitä ongelmakohtia. Haluan antaa varhaiskasvattajille lisää itseluottamusta toteuttaa enemmän musiikkia päiväkotipäivän aikana sekä opastusta siihen, kuinka luoda mielenkiintoisia musiikkihetkiä hyvin vähällä vaivalla. Musiikkihetken ei ole tarkoitus olla pelkkä lauluhetki, jotta kaikki lapset oppivat laulamaan. Laulaessa, soittaessa, liikkuen ja leikkiessä lastenlauluja lapsi oppii monia muitakin tärkeitä taitoja sekä oppii ympäröivästä maailmasta erilaisia asioita. Musiikki on yksi parhaiten integroitavista opetuksen työvälineistä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa pitäisi osata huomioida se, kuinka monipuolisesta opetustavasta onkaan kyse. Musiikkia pystyy varioimaan ja integroimaan kaikkiin oppimisen alueisiin varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa. Musiikki ei ole vain osa-alue, jonka kautta lapsi oppii laulamaan tai hänestä tulee seuraava huippumusiikko. Musiikki ja sen kokeminen monenlaisilla tavoilla on mahtava työväline erilaisten asioiden oppimisessa ja havainnoimisessa.

Varhaiskasvattajilla on hyvin erilaisia koulutustaustoja. Osalla viimeisimmästä koulutuksesta voi olla kolmenkymmentä vuotta ja osalla on hallussa uusimmat koulutuksesta saadut tiedot ja taidot. Varhaiskasvatuksen koulutuksen voi myös saada eritasoisilta koulutuksen tarjoajilta. Eri koulutusten tarjoajat antavatkin eri määrän musiikin koulutusta. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen sekä ammattikoulujen opintosisällöistä käy ilmi, kuinka vähän musiikin opintoja on suhteessa koko tutkintoon. Yliopistot ovat ainoita koulutuksen tarjoajia, joiden osaamistavoitteissa lukee, että musiikkia pitäisi osata kurssien jälkeen opettaa. Muilla koulutuksen tarjoajilla kurssien jälkeinen tavoite on osata hyödyntää musiikkia. (Jyväskylän yliopisto 2020; Turun ammattikorkeakoulu, 2023.) On hieman ristiriitaista, että vain muutaman opintopisteen jälkeen pitäisi kuitenkin opettaa valtava

määrä musiikin eri osa-alueita, joita varhaiskasvatussuunnitelmat peräänkuuluttavat.

Opetushallituksen tilannekartoituksessa selviää, että varhaiskasvatuksen alan peruskoulutukset eivät aina tarjoa ja mahdollista ammatillisen kehittymisen näkökulmasta riittävästi valmiuksia. Tämä tuottaa selvityksen mukaan jatkuvaa tarvetta varhaiskasvatuksen koko henkilöstön täydennyskoulutukselle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021; Määttä ym. 2017.) Täydennyskoulutuksille on siis suuri tarve. Täydennyskoulutus on keskeinen osa varhaiskasvattajien valmiuksien kehittämistä musiikin opetuksessa. Varhaiskasvattajien musiikin täydennyskoulutuksen tarpeesta tehdyissä tutkimuksissa kävi ilmi, että säännöllisellä täydennyskoulutus toiminnalla varhaiskasvattajat kokivat saaneensa rohkeutta musisoimiseen ja koulutus oli lisännyt varhaiskasvattajien omaa musiikillista osaamista. Monet varhaiskasvattajat myös toivoivat täydennyskoulutusten lisääntyvän myös muualle Suomeen. (Ilén, 2022; Pesonen, 2020.) Tämä opinnäytetyö tarjoaakin käytännön näkökulmia ja ratkaisuja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi. Työssä pohditaan myös varhaiskasvattajien täydennyskoulutuksen määrää. Nykypäivänä on tarpeen löytää innovatiivisia ja helposti toteutettavia koulutusmuotoja, jotka eivät kuormita liikaa jo valmiiksi kiireisiä varhaiskasvattajia. Nykyisessä maailman tilassa konkreettinen tekeminen ja kokeilu ovat haluttuja täydennyskoulutusmuotoja. Koronapandemian trendikkäiksi tuomat etämahdollisuudet eivät tunnu puhututtavan, kun kyseessä on varhaisiän musiikin täydennyskoulutus.

Tämä opinnäytetyö ei pyri vain lisäämään tietoisuutta musiikin tärkeydestä varhaiskasvatuksessa, vaan myös innostamaan ja tukemaan varhaiskasvattajia, jotta he uskaltaisivat toteuttaa ja käyttää musiikkia ja musiikin eri työvälineitä rohkeammin ja useammin. Tavoitteenani on edistää musiikin saavutettavuutta ja merkitystä kaikille lapsille jo hyvin varhaisessa iässä, luoden sillä tavoin pohjan monipuoliselle kehitykselle lapsuudesta alkaen.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman musiikin ilmaisu

Tampereen varhaiskasvatuksen suunnitelman (2022) mukaan varhaiskasvatus kuuluu osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää, joka pohjautuu varhaiskasvatustalakiin. Tämän järjestelmän tavoitteena on olla tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen tiellä. Valtakunnallisen ohjauksen tavoitteena on luoda kaikille lapsille tasavertaiset edellytykset kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle, jotka osallistuvat varhaiskasvatukseen. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, 5.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitetään viisi keskinäisesti yhteen liittyvää laaja-alaista osaamisen osa-aluetta. Varhaiskasvatuksen toiminnan perustana ovat arvoperusta ja oppimiskäsitys, joille rakentuu toimintakulttuuri. Samalla tarjotaan monipuolisia oppimisympäristöjä, edistetään yhteistyömuotoja ja sovelletaan erilaisia työtapoja.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys. Varhaiskasvatuksen perusteet (2016, 25.)

Musiikillisen ilmaisun tavoitteet ilmaistaan Tampereen varhaiskasvatuksen suunnitelmassa (2022) ilmaisun monet muodot -osiossa. Varhaiskasvatuksen suunnitelmassa todetaan, että lapselle luonteenomaista on kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun erilainen yhdisteleminen. Taiteen kokeminen ja sen ilmaiseminen ovat avuksi lapsen oppimisen edistämiseksi, sosiaalisten taitojen kehittämisessä ja positiivisen minäkuvan muodostamisessa. Tällaiset kokemukset antavat lapselle valmiuksia ymmärtää ja hahmottaa ympäröivää maailmaansa. Taidekasvatus opettaa lapselle ajattelua ja oppimisen taitoja, joilla lapsi oppii tutkimaan, tulkitsemaan ja luomaan merkityksellisiä erilaisia ilmaisun taitoja. Kuvittelun ja mielikuvien luominen ovat keskeisiä asioita, kun lapsi harjoittelee eettisen ajattelun taitoa. Ilmaisun moniin eri vivahteisiin tutustuminen vahvistaa lapsien monilukutaitoa sekä osallisuuden ja vaikuttamisen osa-alueita. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksensuunnitelma, 2022, 66–67.) Taidekasvatus opettaa lapselle erilaisia taitoja, jotka eivät itsessään ole taiteellisia vaan yleistaitoja. Taidekasvatus tukee yleistä kasvatusta ja toimii lapselle yleensä mukavana tapana oppia huomauttamatta todella tärkeitä taitoja, jotka jokaisen lapsen on tärkeä oppia ennemmin tai myöhemmin.

Varhaiskasvatuksen suunnitelma vuodelta 2022 korostaa musiikillisen ilmaisun tavoitteena olevan monipuolisten musiikillisten kokemusten tarjoaminen lapselle sekä lapsen suhteen ja kiinnostuksen vahvistaminen musiikkia kohtaan. Suunnitelmassa on paljon erilaisia asioita, joita lapsen tulisi oppia ja omaksua varhaiskasvatuksen polun aikana. Suunnitelmassa todetaan, että toiminta, joka on musiikillisesti leikinomaista, lapsi saa valmiuksia hahmottaa musiikkia sekä musiikin äänessä olevia elementtejä kuten kestoja, tasoa, sointiväriä ja voimaa. Työtaivoiksi musiikilliseen ilmaisuun luetellaan laulu, loruilu, erilaisten soittimien kokeilu, musiikin kuunteleminen sekä liikkuminen musiikin mukaan. Näiden kautta lapsen tulisi oppia hahmottamaan perussykettä, sanarytmejä ja keho-soittamista. Musiikkia integroidaan kertomuksiin, kuvalliseen ilmaisuun tai tanssiin. Lasten tulisi saada myös kokemusta musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisista harjoitus- ja esiintymiskokemuksista sekä näiden tuomasta ilosta. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, 67.)

Perussykkeen ja sanarytmien hahmotus auttaa lapsia muun muassa äidinkielen ja kielen hahmotuksessa sekä kehityksessä. Sanojen painotus ja sykkeen havaitseminen niin kuunnellessa, liikkeessa tai soittaessa opettavat lapsia hahmottamaan kielen rytmiä ja tavutusta. Kehosoittaminen puolestaan auttaa lasta musiikin ohella hahmottamaan motorisia taitoja. Pieni lapsi osaa taputtaa käsillä reisiin, mutta ei vielä onnistu taputtamaan vuorotellen reisiin ja vuorotellen käsiin. Kun lapsi kasvaa, alkaa hän perussykkeen kanssa hahmottamaan motorisesti myös eri kehon osiin taputtamista. Tällöin sekä raajat, silmät että aivot tekevät tärkeää yhteistyötä.

Musiikkileikeissä lapsi oppii hahmottamaan sointiväriä, äänen kestoa ja tasoa, esimerkiksi leikkimällä, kuinka karhu tömistää metsässä tai kuinka hiiri hiipii hiljaa ruohikossa. Lapsi oppii tällaisten musiikkilaululeikkien kautta, että karhu tömistää voimakkailla askelilla ja hiiri hiipii hiljaa. Laulujen avulla lapsi oppii myös tunnistamaan tunnetiloja, onko laulu surullinen vai iloinen. Onko karhu esimerkiksi urhea, jos se tömistää voimakkailla askeleilla ja onko hiiri kovin arka, kun se hiipii hiljaa ja varovasti?

Musiikillisia tavoitteita on varhaiskasvatuksen suunnitelmassa paljon, siihen nähdessä, että monet viime vuosien tutkimukset osoittavat musiikin opettamisen ja taidekasvatuksen vähentyneen päiväkodeissa. Suunnitelmassa on hyvin paljon asioita, joita varhaiskasvattajan pitäisi osata suunnitella opettavansa joko spontaaneissa musiikkihetkissä tai suunnitelluissa musiikkihetkissä.

2.2 Muskaritoiminnan ja taidekasvatuksen vaikutukset lapsen kehitykseen

Jordan-Kilkki ja Pruuki (2012) toteavat, että lapsen, nuoren ja aikuisen tulisi kokea suhteessa oleminen ja osallisuus. Ajatus ryhmään kuulumisesta sekä nähdä ja kuulla tulemisesta ovat tärkeitä elementtejä, joita musiikki voi edesauttaa. Musiikin opettamisessa ja opiskelussa aikuinen sekä lapsi ovat suhteessa toisiinsa, mutta myös musiikkiin. Musiikki pitää sisällään esikielelliseen elämämaailmaan ja dialogisuuteen liittyviä peruselementtejä, joita tutkijat painottavatkin ihmiselle luontaisiksi. Näitä ovat esimerkiksi kyky synnyntäiseen musiikillisuuteen ja musiikillisia piirteitä sisältävään vuorovaikutukseen. (Jordan-Kilkki &

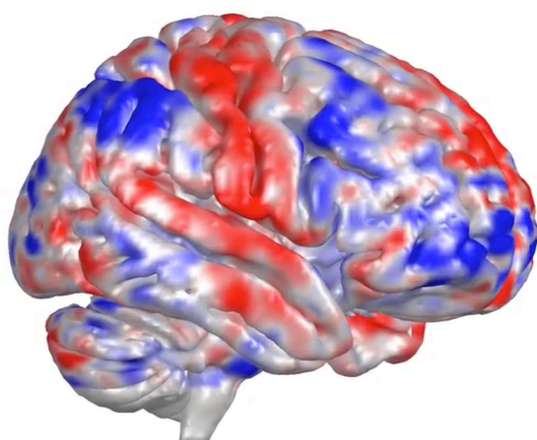
Pruuki, 2012, 19–20.) Musiikkia pitäisi olla enemmän varhaiskasvatuksen arjessa sen monien hyötyjen takia. Musiikki ja yhdessä tekeminen tuovat ilon ja onnistumisen kokemuksia lapselle sekä ryhmään kuulumisen tunnetta. Musisoidessa yhdessä vertaistensa kanssa, lapselle tulee kokemus siitä, että hän osaa ja onnistuu, sekä tulee kuulluksi ja nähdyksi.

Saarikallio (2012) toteaa, että musiikki ilmentää identiteetin lisäksi myös alati vaihtuvia kokemuksia ja tunnetiloja. Musiikki auttaa kokemaan monenlaisia tunteita ja monesti musiikin synnyttämät tunteet voivat erota paljonkin arkielämässä olevista tunteista. Erityisesti ne eroavat yleensä esimerkiksi positiivisuutensa vuoksi. (Saarikallio, 2012, 39.) Musiikki auttaa siis varhaiskasvatuksessakin lapsia tunnetaitojen harjoittelussa. Musiikki tuo yleensä positiivista mieltä, mutta myös opettaa lapsia käsittelemään epäonnistumisen kokemuksia tai harmituksen aiheita. Musiikin ja erilaisten laulujen kautta lapsien tunnetaidot kehittyvät kuin huomaamattaan.

Monissa tutkimuksissa on myös todettu, että musiikki edistää aivotoimintaa lapsilla ja nuorilla. Linnavalli (2018) toteaa artikkelissaan, että kahden vuoden seuranta tutkimuksen jälkeen voitiin todeta viikoittaisen päiväkodissa tapahtuneen muskaritoiminnan edistäneen 5–6-vuotiaiden lasten kielellistä kehitystä nopeammin kuin niillä lapsilla, jotka eivät muskaritoimintaan osallistuneet. Linnavalli peräänkuuluttaakin, että muskarissa lapsille tärkeintä on musiikin ilo, kun musiikkiin saa tutustua yhdessä ikätoverien sekä opettajan kanssa. (Linnavalli, 2018.)

Tutkijat Huotilainen, Putkinen ja Tervaniemi (2009) toteavat tutkimusartikkelissaan, että musiikki ja varsinkin laulaminen ovat aivotutkimuksen näkökulmasta parasta puheopetusta lapselle. Toistolla on todella suuri merkitys. Musiikilla ja laulamisella on erityinen merkitys varsinkin niille lapsille, joilla ääniin liittyvä erotelukyky on keskimääräistä heikompi. Varhaiskasvatus on kokonaisuudessaan musiikkikasvatukselle keskeistä aikaa, koska jo aivan varhaisiässä annetulla musiikkikasvatuksella on todistettu olevan pysyviä aivojen kehitykseen liittyviä yhteyksiä. (Huotilainen, Putkinen & Tervaniemi, 2009.) Mitä pienempänä musiikille altistuu, sitä enemmän siitä näyttäisi olevan hyötyä lapsen kehityksen kannalta.

Jyväskylän yliopistossa tehdyssä aivotutkimuksessa (2012) tutkijat tutkivat, mihin kaikkiin aivoalueisiin musiikki vaikuttaa. Tutkimus paljasti, että musiikki vaikutti luultua enemmän koko aivoihin. Pikkuaivojen ja aivojen kognitiivisten alueiden sekä DMN:n eli aivojen lepoverkoston havaittiin osallistuvan hyvinkin paljon musiikin kuunnelteluun. Musiikki sekä aktivoi, että antoi lepoa tietyille aivon osille. Aktiivisuutta ja lepoa tapahtui joka puolella aivoissa. (Alluri yms. 2012.) Pelkkä musiikin kuuntelu saa aivoissa näin paljon aktiivisuutta. Musiikilla voi siis olla hyötyä monen asian oppimisessa ja prosessoimisessa. Itse musiikkia tekemällä aivot voivat aktivoitua kenties vielä enemmän.

Punainen: voimakas aivojen aktivaatio
Sininen: Lepo

Kuvio 2. Musiikin vaikutukset aivojen eri alueisiin. (Alluri yms. 2012. kuva: Tolvainen.)

Kuten jo edellä kävi ilmi Tanja Linnavallin tutkimuksesta, musiikki auttaa muun muassa kielellisessä kehityksessä. Samaa mieltä on aivotutkija Minna Huotilainen (2012) artikkelissa Musiikin oppimisen erityisyys neurotieteen näkökulmasta. Huotilainen kertoo, kuinka musiikkileikkikoulutoiminnassa ja kotona tapahtuvassa laulu- ja soittoleikeissä alle kouluikäinen lapsi pääsee harjoittamaan kuulojärjestelmänsä toimintaa. Laulun kuunteleminen, hyräily tai laulaminen ovat erittäin tehokkaita tapoja oppia äidinkielen kannalta tärkeiden äänen piirteiden havaitsemista. Huotilaisen mukaan musiikkiharrastus tai säännöllinen musiikkitoiminta voi helpottaa esimerkiksi lukihäiriöiden oireita. Musiikillisten harjoitusten on havaittu kehittävän lukunopeutta ja -tarkkavaisuutta. (Huotilainen, 2012, 103.)

Päiväkodeissakin olisi siitä syystä hyvä huomata, että musiikin kuuntelu, laulaminen ja soittaminen kehittävät lasten aivoja, mutta saattavat olla myös iso apu sellaisille lapsille, joilla on esimerkiksi äidinkielen oppimisen vaikeuksia. Mitä enemmän musiikkia laulaa, soittaa ja kuuntelee jo aivan taaperosta saakka, ennaltaehkäisee se varmasti esimerkiksi monien lukihäiriöiden syntymistä. Nykyään puhutaan paljon siitä, että oppimistulokset ja varsinkin lasten lukutaito ovat paljon heikompia, kuin muutama vuosi sitten. Musiikin lisääminen varhaiskasvatukseen sekä alkuopetukseen voi olla iso apu lasten äidinkielen oppimisen tuloksiin.

Musiikin didaktiikan lehtori Inkeri Ruokonen (2009) toteaa artikkelissaan, että lapsen musiikillinen ajattelu kehittyy musiikillisiin kokemuksiin liitettyjen leikkien kautta. Erilaiset ääneen liittyvät leikit ja omasta päästä kehitetyt sävellykset auttavat ja kehittävät lasten ongelmanratkaisukykyä ja luovuutta. Samalla erilaisten leikkien kautta lapsi oppii musiikillisia ja äänten viestintätaitoja ja tutustuu itse viestinnän välineeseen eli ääneen. (Ruokonen, 2009, 23.) Musiikki on näin ollen yksi oppimisen muoto, jolla voidaan oppia ympäröivästä maailmasta muutakin kuin musiikin perusteita. Lapsi oppii laulamalla ja leikkimällä sekä uppoutumalla omaan mielikuvitusmaailmaan. Tällöin lapsi oppii yleensä ympäröivästä maailmasta paljon kaikenlaista. Musiikki ja muut taiteenlajit mahdollistavat leikkiin uppoutumista ja rikastavat leikkiä ja mielikuvitusmaailmaa.

Inkeri Ruokosen ja kuvataiteen didaktiikan lehtorin Sinikka Rusasen (2009) mukaan taiteen avulla voidaan oppia hyvin kokonaisvaltaisesti varhaiskasvatuksen eri sisällönalueita. Luontoa voidaan esimerkiksi havainnoida kokemuksellisesti ja tämä liittyy sekä luontokasvatukseen, että taiteeseen. Kieltä voidaan opettaa luontevasti erilaisten lorujen ja laulujen avulla. Varsinkin esimerkiksi matikkaa ja laskemaan opetteluun tukevat niin leikki kuin tanssikin. Taiteen avulla lapsi voikin rakentaa suhdettaan todellisuuteen muiden tiedonalojen kanssa. Taiteessa olennaista onkin nimenomaan kokemuksen ja monien aistien kautta havaittavat tiedot, joihin voi vaikuttaa myös henkilökohtaiset tulkinnat. (Ruokonen & Rusanen, 2009, 14.) Taidekasvatus on siis yhtä tärkeää kuin muu kasvatuskin. Taidekasvatus muovautuu helposti apuvälineeksi, jolla opeteltavista asioista saadaan leikinomaista toimintaa. Taidekasvatus on terapeuttista ja sillä on terapeuttisia vai-

kutuksia. Esimerkiksi tunnekasvatuksesta puhutaan paljon nykypäivänä. Taidekasvatus ja sen terapeuttisuus auttavat myös muun muassa tunteiden ymmärtämisessä ja tuntemisessa.

Lehtori ja taidekasvattaja Tiina Pusa (2009) kertoo, että taide mahdollistaa erilaisia terapeuttisia elämään liittyviä ilmiöitä, jotka liittyvät lapsen normaaliin kasvuun. Lapsen kohtaamat surut, pelot tai pulppuava ilo sekä onnellisuus voidaan saada näkyväksi taiteen avulla. Lapsi saa purkaa omia tunteitaan ja voi näyttää niitä taiteen avulla myös muille, esimerkiksi tanssina, runona, lauluna tai tarinana. Kun lapsi saa hyväksyvän vastaanoton luomastaan taiteesta lapsi vahvistuu ja alkaa luottamaan siihen, että erilaiset tunteet ovat sallittuja tässä maailmassa. Taiteen terapeuttisuus ei kuitenkaan liity vain tunteisiin. Taiteen avulla voi myös rakentaa mahdollisia tarinoita ja saada järjestystä niihin asioihin, missä sitä ei tunnu olevan ollenkaan. (Pusa, 2009, 73.) Taidekasvatuksen hienous piilee siinä, että kaikki voivat tehdä taidetta juuri niin kuin haluavat ja pystyvät. Jokainen ihminen osaa luoda taidetta ja jokainen ihminen saa taiteesta jonkinlaista terapeuttista hyötyä. Kaikkea taidekasvatusta tarvitaan varhaiskasvatuksessa ja lapsen kehityksen tukemiseen. Taide on myös hyvin universaali tapa toimia, sillä eri kulttuureista tulevat lapsetkin voivat tehdä ja ymmärtää taidetta, vaikka eivät osaisi tai ymmärtäisi kieltä.

2.3 Varhaisiän musiikinopetuksen työtavat

Varhaisiän musiikinopettajat ry:n sivuilla kerrotaan varhaisiän musiikinopetuksen perustuvan osallistujia aktivoivaan toimintatapaan. Toimintapa etenee yleensä prosessimaisesti. Tekemällä oppiminen, luovuuden erilainen hyödyntäminen, aistien moninaisuus toimivat lähtökohtana opetukselle. Toimintatapojen toteuttamiseen vaikuttavat mm. lasten ikä, lasten eri kehitysvaiheet, ryhmien koot ja opetuksen ajankohta. Pienten lasten opetuksessa ei koskaan keskitytä korkeatasoisen taiteen tekemiseen vaan pikemminkin kyseessä on lapsen kokonaispersoonallisuuden kasvun ohjaaminen (Varhaisiän musiikinopettajat ry, viitattu 2023.)

Musiikkikasvatuksen suunnittelu tähtää siihen, että lapset oppivat musiikkia osallistuen aktiivisesti musiikilliseen toimintaan sen eri työtavoilla. Varhaisiän musiikinopetuksessa käytetään selkeästi kuutta isoa työtapaa, jotka ovat laulaminen ja loruttelu, soittaminen, liikkuminen, kuunteleminen ja integrointi. Integroinnilla tarkoitetaan esimerkiksi musiikkimaalausta ja dramatisointia sekä improvisointia. (Ruokonen, 2016, 140.) Näiden työtapojen avulla opetetaan kuutta erilaista musiikillista elementtiä, jotka ovat dynamiikka, rytmi, sointiväri, muoto, melodia ja harmonia. Lasten oppimisen kannalta avainasemassa ovat yleensä osallisuus ja toiminnallisuus, kokeminen, eläytyminen sekä ilmaisu.

Lapsi oppii kokonaisvaltaisesti ja harjoittelee asioita ja taitoja kaikkia aistejaan käyttäen. Aktiivinen ja kiinnostunut lapsi toimii itselleen mielekkäällä tavalla, omien taitojensa rajoissa ja uusia ulottuvuuksia kokeillen, kokien samalla oppimisen ja onnistumisen iloa. Lapselle tärkeät ja merkitykselliset taiteelliset peruskemukset syntyvät muun muassa musiikillista, tanssillista ja draamallista toimintaa tarjoavassa kasvuympäristössä. Taideharrastus tai varhaiskasvatuksessa toteutettava taiteen tekeminen ja kokeminen voivat tarjota lapselle mielikuvitusmaailman sekä lapsen oppimiseen ja taitojen harjoitteluun liittyvää säännönmukaisuutta. (Seppänen, Lindeberg-Piironen & Tarvonen, 2017, 213–214.)

Lapsi hahmottaa maailmaansa ihmetellen ja tutkimalla myös musiikin ja äänimaailmojen suhteen. Ongelmanratkaisu ja keksiminen ovat keskiössä siinä luovassa prosessissa, jossa lapsen musiikillinen ajattelu ja ilmaisu kehittyvät. Lapsi kannustetaan musiikilliseen luovaan ilmaisuun ja tuottamaan omintakeisia ratkaisuja laulaen, tanssien, soittaen, improvisoiden ja säveltäen. Perinteisesti musiikkikasvatus pohjautuu ohjatun leikin erilaisille työtavoille. Niissä opetettavat asiat nivotaan yhteen mielikuvituksen ja lapsen leikilliseen maailmaan. Musiikki ja siihen liittyvät kokonaisvaltaiset ilmaisumuodot antavat monenlaisia mahdollisuuksia lapsen mielenmaisemille ja leikille. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, 94–95.)

Musiikillisia työtapoja sovelletaan aina siinä suhteessa, kun lapsi kasvaa ja kehittyy. Jotkut työtavat ovat todella tärkeitä ja innostavia lapsen ollessa vuoden ikäinen, mutta samat työtavat eivät sitten välttämättä enää innosta ja kiinnosta sa-

malla tavalla, kun lapsi täyttää kuusi. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan täytyykin tietää, miten työtavoilla työskennellään ja miten näitä työtapoja varioidaan, kun lapsi kasvaa. Leikkejä täytyy osata varioida vaikeimmiksi ja kiinnostavammiksi, jotta lapsen kehittynyt mielikuvitus saa lisää ruokaa ja innostuu oppimaan jälleen uutta. Lapsen musiikillinen kehitys kehittyy yleensä samassa suhteessa, kun lapsi kehittyy fyysisesti. Varhaiskasvattajien täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että jokainen lapsi reagoi musiikkiin omalla tavallaan, siksi soveltamisen taito on hyvin tärkeää musiikkikasvatuksessa.

Kuvio 2. Orff-pedagogiset musiikinopetuksen työtavat ja musiikilliset elementit (Kaikkonen, M., Oksanen, T. & Perkiö, S. 2013)

2.3.1 Laulaminen ja loruttelu

Ruokosen (2016) mukaan laulaminen on jokaiselle ihmiselle kuuluva luonnollinen musiikillisen ilmaisun muoto. Jokaisella lapsella ja aikuisella on äänessään omanlainen persoonallinen sointiväri, jota voisi verrata äänelliseen sormenjälkeen. Kenenkään ääni ei ole täysin samanlainen. (Ruokonen, 2016, 147.)

Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen ja Mäkinen (2001) toteavat Musiikki varhaiskasvatuksessa kirjassa, että nykyään lapsia pitää rohkaista ja innostaa oman äänen löytämiseen ja monenlaisten äänenkäyttömuotojen kokeilemiseen. Laulaminen ja sen opettelu ei koskaan saisi pohjautua velvollisuuteen, vaan ennemmin

ihmisten tarpeeseen ilmaista itseään laulaen. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen, 2001, 106.) Varhaiskasvatuksessa olisikin tärkeää laulaa ja käyttää ääntä laulaen, jotta jokainen lapsi saisi kokemuksen laulamista elämänsä alkuaikana. Kaikki lapset, kun eivät käy muskareissa. Tällöin musiikin kokeminen ja laulaminen jäävät varhaiskasvatuksesta saadun kokemuksen varaan. Jos varhaiskasvattaja ei ole itse kiinnostunut laulamista tai pelkää, ettei osaa laulaa, voi käydä niin, että myös lapset eivät laula koskaan varhaiskasvatuksessa. Jos pienestä pitäen jää ilman musiikillista kokemusta sillä voi olla kohtalokkaita seurauksia myöhemmässä elämän vaiheessa. Krokfors (2017) toteaaakin artikkelissaan, että lapset, jotka kuulevat ympäristöissään laulamista, saavat usein mallin äänen käyttämisestä ja oppivat näin helpommin laulamaan. Mistään kyvystä ei kehity taitoa, ellei synny motivaatiota sen kehittämiseen sekä omaa kiinnostusta ja halua oppia. (Krokfors, 2017, 147.)

Musiikilla ja etenkin laulamilla edistetään lapsen kielen kehitystä ja hahmotusta. Ruokonen (2016) kuvaileekin, että kielellä ja musiikilla on yhteistä ja etenkin laulaminen voi edistää kielen kehittymisen rikastumista ja kieleen liittyvien havaintojen tekemistä. Äänten kestot ja niistä muodostuvat sanarytmit ovat keskeisiä kielen kehityksessä. Musiikissa ja puhutussa kielessä on tiettyjä aika-arvoja, kestoja, painotuksia fraaseja, joiden harjoittaminen ja tunnistaminen ovat keskeisiä elementtejä myöhemmin myös lukemaan ja kirjoittamaan oppimisessa. Ruokonen näkeekin, että perusrytmin ja sanarytmin harjoittaminen auttavat esiopetusikäistä lasta järjestämään puhetta äänneisiin, tavuihin, sanoihin ja lauseisiin liittyen. (Ruokonen, 2016, 52–53.) Yhteiskunta on huolissaan siitä, että nykypäivän lapset osaavat kirjoittaa ja lukea yhä huonommin ja huonommin. Monia hyvän luku- ja kirjoitustaidon omaamia on, mutta hyvin huonosti pärjäävien määrä kasvaa vuosi vuodelta. Ilman luku- ja kirjoitustaitoa ihmisen selviäminen suomenkaltaisessa hyvinvointivaltiossa on vaikeaa, sillä kaikkialla tarvitaan näitä kahta taitoa.

Nykyään esikouluissa kuitenkin musiikilla on kovin vähäinen arvo. Lapsella on hyvin paljon eri osa-alueita, joita hänen tulisi oppia ja havainnoida. Musiikkikasvatus, laulaminen ja soittaminen kuitenkin toimisivat hyvin eri tietojen ja taitojen osa-alueiden oppimisessa. Ruokonen (2016) jatkaakin, että erityisesti niiden lasten kohdalla, joilla on vaikeuksia kielen ja puheen hahmottamisessa tarvittaisiin

paljon musiikillisia rytmiharjoituksia, loruamista ja sanarytmien taputtamista. (Ruokonen, 2016, 53.)

Krokfors (2017) myös jatkaa, että on hyvin tärkeää, että varhaiskasvattajan tulee osata valita laulut huolella, joita lauletaan varhaiskasvatuksessa. Hän painottaa, että lauluja tulee olla suppea määrä, joka voidaan todella oppia ja joka opitaan itsekin sitä työstämällä. Hän antaa esimerkin, että jos lapsi tulee päiväkodista kotiin joka päivä uuden laulun kanssa, hän tuskin ehtii omaksua näitä lauluja oppimismielessä. Lapset eivät kyllästy tuttujen asioiden toistamiseen yhä uudelleen, joten samojenkin laulujen kertaaminen tuottaa tunnistamisen ja osaamisen iloa ja syventää jo opittuja taitoja. Laulujen valitseminen on aiheellista myös siksi, että kaikkia lastenlauluja ei ole tarkoitettu lasten itsensä laulettavaksi. Jossain lauluissa on liian paljon sanoja tai liian haastava melodia, jota lapsi voisi oppia. Nämä laulut ovat yleensä tarkoitettu kuunneltaviksi ja sitä kautta lapsen oppimista kehittäviksi. (Krokfors, 2017, 156) Laulamissa ja laulujen valitsemisessa onkin yllättävän paljon huomioitavia asioita. On huomioitava aihepiiriä, tekstin ja sävelkulun vaikeusasteita, laulun muotoa sekä rytmia ja tempoa. Lisähaastavuutta lisää maahanmuuttajalapsien yleistymisen varhaiskasvatusryhmissä. Krokfors (2017) painottaakin, että suomalaisilta lapsilta taipuu yleensä tasajakoiiset kansanlaulujen omaiset laulut, joissa rytmitys ei ole kovinkaan vaikeaa. Maahanmuuttajalapsilla oman kulttuurin musiikki kuitenkin yleensä eroaa jo rytmityksen suhteen valtavasti suomalaisesta musiikista. (Krokfors, 2017, 158–159.) Varhaiskasvattajien pitäisi siis huomioida lauluja valittaessa, että suomalaiset lastenlaulut eroavat muista kulttuureista paljon. Maahanmuuttajalapsilla saattaa myös kielen kehityksessä olla enemmän vaikeuksia, joten yksinkertaiset laulut, joissa ei ole paljon sanoja voivat auttaa näitä lapsia hahmottamaan kieltä, koska musiikki on kuitenkin lapsille tuttu elementti.

Laulun opettamiseen on monta tapaa, ja kunkin varhaiskasvattajan olisi hyvä tietää nämä tavat ja valita itselleen sopiva vaihtoehto. Tärkeää on, että varhaiskasvattaja osaa varmasti laulun ensin ennen kuin opettaa sitä lapsille. Lapset seuraavat ja oppivat paremmin sellaiselta aikuiselta, joka on varma tekemisestään ja innostaa lapsia oppimaan ja laulamaan. Laulun voi opettaa korvakuulolta, kaiku- menetelmänä tai sitten loruttelun kautta. Korvakuulolta ja matkimalla oppiminen

on luonnollisinta alle kouluikäisillä lapsilla. Opettajan täytyy tässä metodissa kuitenkin muistaa olla koko ajan katse lapsiin ja laulaa selkeästi, jotta hän on tarpeellinen tuki lapsille sanojen ja melodian muistamisessa. Kaikumenetelmä soveltuu yleisesti kaikkiin lauluihin. Kaikumenetelmällä lapsi oppii myös odottamaan omaa vuoroa. Lapsi myös kuulee selkeästi laulun sanat ja melodian ja pystyy toistamaan ne heti aikuisen lopetettua. Lauluvirkkeet eivät ole myöskään kovin pitkiä, joten lapsi jaksaa kuunnella lyhyen virkkeen loppuun saakka. (Krokkfors, 2017, 159–160.)

Monesti loruilu voi auttaa lasta oman äänen käyttöön paremmin kuin laulaminen. On huomioitava, että kaikki lapset eivät aina halua tai uskalla laulaa. Neljäntenä tapana on tukea laulun oppimista kuvilla, leluilla, käsinukeilla ja muilla esineillä, jotka auttavat muistamaan laulun sanomaa tai sanoja. (Krokkfors, 2017, 160–162.) On hyvin tärkeää, että varhaiskasvattajat ovat sinut oman lauluäänien ja oman laulunopetustavan kanssa. Varhaiskasvattajan pitäisi osata myös vaihtaa laulunopetustyyliä, sillä moni lapsi oppii muistamaan asioita joko kuuloaistin kautta tai näkömuistin kautta. Osa lapsista saattaa muistaa laulun sanoman heti, mutta ei millään muista tai opi hahmottamaan laulun melodiaa.

2.3.2 Äänen käytön ja laulamisen kehittyminen

Ruokosen (2009) mukaan laulaminen ja puhuminen kehittyvät yleensä yhdessä. On tärkeää, että lapsi saa aikuiselta mallia laulamisesta. Aikuisen tulisi laulaa myös lapsen kanssa eri tilanteisiin sopivia lauluja. Ruokosen painottaakin, että varhaiskasvatuksessa ryhmäkohtaisten musiikkikasvatustilanteiden lisäksi koko päiväkodin yhteiset lauluhetket ovat tärkeitä. Ne luovat monesti positiivista ilmapiiiriä ja virittävät päiväkodin lapsia ja henkilökuntaa yhteisöllisyyteen. (Ruokonen, 2009, 24–25.) Laulaminen kehittyy pidemmälle, mitä isommaksi lapsi kasvaa. Aivan vastasyntyneen lapsen ensimmäiset kosketukset lauluun, ovat vanhemmat tuutulaulut, joilla on tarkoitus saada rauhoittavat vaikutus lapseen. Lapsi alkaa itse äänellä ja nauttia äänellä tehdyistä vuorovaikutustilanteista noin puolivuotiaana. Puolivuotiaasta eteenpäin lapsi tykkää kuunnella aikuisen laulamia lyhyitä lauluja. Lapsi alkaa myös matkimaan aikuisen tekemiä ääniä ja lauluja. Näin pienet lapset eivät yleensä ole varhaiskasvatuksen piirissä, joten musiikillinen vastuu ja laulaminen tapahtuvat yleensä kotona vanhemman kanssa.

Yksivuotiaasta eteenpäin lapsi alkaa jokeltelulaulun taidon. Lapsi alkaa kehittää omaa musiikillista ilmaisuaan ja kuunnella itseään tietoisemmin. Lapsi tunnistaa jo erilaisia lauluja osasta tulee lempilauluja, joita halutaan kuulla aina uudelleen ja uudelleen. Toistolla onkin iso merkitys. Lempilaulujen kautta esimerkiksi opitaan ensimmäisiä sanoja ja muutaman sanan lauseita. Lapsi ei itse vielä varsinaisesti osaa laulaa, mutta haluaa leikkiä, soittaa tai tanssia mukana osoittaakseen, että laulu on tuttu ja turvallinen. Lindeberg-Piiroinen ja Ruokonen (2017) toteavat, että tässä painottuu musiikin merkitys. Musiikki motivoi lasta vapaaseen liikkumiseen, laulaminen taas kannustaa äänestä nauttimiseen, mikä taas johtaa monesti puhekielen vaatiminen äänneiden tuottamiseen. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen, 2017, 104.) Lapsi on samalla oppinut myös kävelemään ja nauttii liikkumisen riemusta. Yleensä tämän ikäiselle musiikkiliikuntaleikit ovat mitä parhaimpia lauluja.

Kaksivuotiaaksi tullessa lapsi oppii kuulemaan lauluista lyhyen kaksi säkeisen laulun eli AB-muodon, jos lauluja toistetaan riittävän monta kertaa. Näin ollen pystytään tekemään leikkejä, joissa harjoitellaan esimerkiksi vuoron odotusta. Eläinten äänien matkiminen, esineistä ja kuvista laulamisesta nautitaan ja leikitään oman äänen kanssa. 2–3-vuotiaana lapsen kielen kehittyminen on suurinta. Lapsi yhdistää melodiaajuansa, rytmitajunsa ja motoriikkansa sekä laulamiseen tarvittavat valmiudet. Niiden yhteistyö alkaa hahmottumaan jokaisella lapsella yksilöllisesti. Kun lapsi motivoituu leikinomaisesti hauskoista ja kiinnostavista tehtävistä, hän samalla harjoittelee huomaamattaan monenlaisia taitoja. Ryhmätilanteissa korostuu sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan oppiminen. Lapsella on tapana tämän ikäisenä laulella ja hyräillä opittuja lauluja itseksseen leikin lomassa. Varhaiskasvattajien onkin hyvä huomata, että lapset lähtevät tämän ikäisenä paremmin lauluun mukaan, jos laulu on tarpeeksi lyhyt ja sanat on helppo muistaa. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen, 2017, 105.)

Kolme ja neljävuotiailla tuetaan lapsen omaa äänenkäyttöä ja motivoidaan häntä laulamaan myös välillä yksin. Lapsi laulaa helpommin lauluja, jos niihin yhdistetään mukaan leikki tai toiminto. 4–6-vuotiailla lapset alkavat hahmottamaan enemmän erilaisia tapoja laulaa esimerkiksi hiljaa, voimakkaasti, nopeasti, hitaasti. Lauluvalikoima monipuolistuu ja lapsi alkaa muistaa pidempiäkin lauluja.

Lapsi alkaa myös hahmottamaan laulamisen ja soittamisen yhtäaikaisuuden. Lapsi voi näin ollen tehdä käsillä jotain ja samalla laulaa menemättä sekaisin. Soittimina voi toimia säestyssoittimet, kuten laattapalat tai kantele tai sitten keho-soittimet. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen, 2017, 106–107.)

2.3.3 Musiikin kuuntelu

Lindeberg-Piiroinen ja Alho (2017) toteavat, että nykyajan lapset syntyvät maailmaan, joka tulvii erilaisia ääniä. Onkin hyvin välttämätöntä auttaa heidän kuuntelutaitonsa kehittämisessä. Kuuntelukasvatuksen merkitys musiikinopetuksessa onkin entistä tärkeämpää. Aktiivisen kuuntelutaidon kehittämisestä onkin muodostunut yksi tärkeimmistä tavoitteista varhaisiän musiikkikasvatuksessa ja varhaiskasvatuksessa, koska kuunteleminen ja kuuntelemisen taito ovat monesti kaikkien toimintojen lähtökohta ja perusedellytys oppimiselle. (Lindeberg-Piiroinen & Alho, 2017, 179–180.) Lapsen on nykypäivänä osattava kuunnella paljon erilaisia ohjeita ja oppeja. Jos lapselle vain kerrotaan ja näytetään asioita, mutta ei vaadita häntä kuuntelemaan ja sisäistämään asiaa, lapsi leijuu vain epämääräisessä hälinässä, mitä aiheuttaa pienessä lapsessa hyvin paljon levottomuutta ja hän ei jaksakaan keskittyä mihinkään.

Ihmisen hyvinvointiin vaikuttaa ratkaisevasti, kuinka hän oppii kuuntelemaan ja tulkitsemaan niin omaa kehoaan kuin sosiaalista ympäristöään ja kanssaihmissiään eri tilanteissa. Jotta lapsi kehittyisi mahdollisimman tasapainoisesti on aktiivisen toiminnan ja ulkopuolisten ärsykkeiden sietäminen tärkeää. Lapsella on kuitenkin oikeus myös lepoon ja hiljaisuuden vuorottelu sopivassa suhteessa. (Lindeberg-Piiroinen & Alho, 2017, 180–182.) Näitä kuuntelemisen taitoja voi harjoitella monella eri tavalla. Joissakin tapauksissa musiikki saattaa helpottaa ja tuoda kuuntelemisen harjoittelemisesta leikinomaisempaa ja huomaamattomampaa. Kuuntelua voi harjoitella ihan tekemällä lasten kanssa kuunteluharjoituksen.

Lindeberg-Piiroinen ja Alho (2017) nimeävätkin erilaiset aktiivisen kuuntelun lajit. Musiikin ja muun kuuntelemisen oppimisen lähtökohtana on saada lapsi ymmärtämään, mitä kuunteleminen oikeastaan tarkoittaa. Aktiivista kuuntelua voi tehdä eri tavoin. Musiikkiliikunta- ja leikit toimivat kaiken ikäisten lasten kanssa. Sadut

ja lorut harjoittavat kuuntelua eri tavalla sekä lepo hetken musiikki toimii rauhoittavana tekijänä. (Lindeberg-Piironen & Alho, 2017, 184–185.) Lapsen tärkeä kokea erilaisia tilanteita, joissa vaaditaan kuuntelemista. Mitä pienempänä lasta totutetaan erilaisiin kuuntelutehtäviin ja -leikkeihin, sitä enemmän hän kehittyy kuuntelutaidoissa ja isompana kuuntelu on hänelle luontaista ja helppoa.

Lindeberg-Piironen ja Alho nimeävät aktiivisen kuuntelun lajeja, joita on kolmea erilaista. Luova kuuntelu, joka auttaa herättämään lapsessa tunteita ja mielikuvia esimerkiksi tanssien, kuvallisesti ilmaisten ja dramatisoiden. Keskittyntä kuuntelua harjoitellaan siihen räätälöidyn hetken verran. Jotta keskittyminen pysyy ja onnistuu, luodaan keskittymiselle otolliset olosuhteet ja annetaan lyhyitä ja selkeitä ohjeita, jotka auttavat pitämään kuuntelun tarkkuuden vireillä. Sisäinen kuuntelu syntyy ihmisen omassa päässä ja sen tuottaa mieli- tai muistikuva. Sisäisiä muistikuvia voidaan luoda lapsille tuottamalla mieluisia musiikillisia muistoja. Kun lauluja lauletaan tarpeeksi pitkään ja useasti voivat jäädä lapselle aivoihin mieluisana muistona, joka voi tulla mieleen uudestaan sisäisenä muistikuvana isompana. (Lindeberg-Piironen & Alho, 2017, 185–187.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää käyttää näitä kaikkia kolmea aktiivisen kuuntelun mallia. Varhaisiän musiikkikasvatuksessa näillä kolmella tavalla pystytään opettamaan lapsille paljon musiikillisia taitoja. Vastakohtaparit kuten hidas ja nopea, voimakkaasti ja hiljaa, korkea ja matala sekä nouseva ja laskeva vaativat lapsilta kuuntelutaitoja, jotta näitä pystyy havainnoimaan musiikista. Kuuntelutaitoja kuitenkin tarvitaan paljon esimerkiksi päiväkodin arjen tilanteissa. Lapsen tulee osata kuunnella ohjeita ruokailussa, pukemisessa ja toisten lasten kanssa leikkiessä. Mikäli lapsi osaa kuunnella hän huomaa muiden mielipiteet ja tunteet ja osaa näin tulla hyvin toimeen isossakin ryhmässä. Mikäli kuuntelutaidot ovat vajavaiset voi lapselle tulla paljon ongelmia esimerkiksi toisten lasten kanssa, jos ei osaa havainnoida miltä toisesta lapsesta tuntuu milloinkin.

2.3.4 Kuuntelukyvyn ja musiikillisen muistin kehittyminen

Vastasyntynyt lapsi oppii maailmaansa kuuntelun kautta. Hän tunnistaa äidin turvallisen äänen ja oppii erottamaan rauhoittavat ja säikäyttävät asiat kuuloaistinsa

kautta. Lindeberg-Piironen ja Ruokonen (2017) kertovat, että lapsi tunnistaa äänenväriin perusteella, kuka hänelle puhuu tai laulaa. Puheella ja laululla yritetään herättää vauvassa halu jokellella ja ilmaista itseään, tällöin syntyy herkkiä vuoro-vaikutustilanteita. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, 97.) Puolivuotiaasta eteenpäin lapsi alkaa reagoimaan musiikkiin, joko keskittyneesti tai sitten hän liikkuu hytkyen tai heiluen musiikin tahdissa.

Yksivuotiaasta eteenpäin lapsi oppii kuulemaan omat lempilaulunsa ja oppii yhdistämään niitä muiden aistien kanssa. Esimerkiksi lapsi voi tunnistaa lauluun liittyvästä kuvasta tai esineestä. Lapsi oppii havainnoimaan monilukutaitoa. Lapsi osaa katsoa kirjan kuvia ja yhdistää niihin matalan äänen tai korkean äänen. 2–3-vuotias lapsi alkaa oppia erilaisia kuunteluhetkiä. Lapsi alkaa ymmärtää, mitä tarkoittaa, kun kuunnellaan musiikkiesitystä. Lapsella alkaa olla myös kyky sanoittaa, mikä musiikki on hänestä hyvää ja mistä hän ei niin tykkää. Lapsen mielikuvituksen ansiosta voidaan myös heittäytyä eläytyen iloisen tai surullisen musiikin mukaan. Lapselle jää vahvempi muistijälki, jos laulut yhdistetään rooli-leikkiin, satuun tai nukketeatteriin. Lapsi alkaa myös oivaltamaan kuullun musiikin mukaan piirtämistä tai maalaamista. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, 98.)

Kolme ja neljä vuotias lapsi kehittyy kuuntelussa niin, että lasta aktivoivat kuunteluhetket onnistuvat jo melko hyvin. Kuuntelun aiheen on yleensä vielä liittyttävä jollain mielekkäällä tavalla lapsen tieto- ja kokemuspäiriin. Lapsi tykkää tunnistaa eri soittimia äänen perusteella sekä lapsi alkaa hahmottamaan laulujen kertomuksia. Kuuntelutilanteissa lapsella täytyy vielä olla jokin tehtävä, mitä hänen tulee kuunnella, jotta keskittyminen on riittävää, esimerkiksi tunnistaa soittimia, hahmottaa rakenteita. Jos lapselle antaa kuuntelutehtävän hänen tulisi myös saada työstää kokemuksensa myös sanallisesti, liikunnallisesti tai kuvallisesti. 4–6-vuotias lapsi alkaa kiinnostumaan musiikin tekijöistä ja aikakausista, koska kyseistä musiikkia on tehty. Lapsen musiikillinen muisti ja analyyttinen ajattelu kehittyvät. Lapsi osaa tehdä musiikinkuuntelusta prosessin. Lapsen keskittymiskyvyn myös harjaantuessa lapsi kykenee arvioimaan musiikkia ja oppii perustelemaan myös näkemyksiään. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, 99–100.)

2.3.5 Soittaminen

Seppänen, Lindeberg-Piiroinen ja Tarvonen (2017) toteavat, kun lapsi saa käteensä jotakin, hän haluaa kokeilla, millainen ääni siitä syntyy. Soittamisen tärkeimmät lähtökohdat ovat kokeilu, kuuntelu ja ääniin reagoiminen liikkein. Soittamiseen johdatellaankin lasta sekä kokeilun että imitaation kautta. Etsitään yhdessä sykettä, erilaisia rytmejä, säestysostinajoja sekä melodioita. (Seppänen ym. 2017, 213.) Lapsen olisi hyvä päästä kokeilemaan soittamista ja äänien synnyttämistä aivan vauvasta asti. Varhaiskasvatuksessa soittimiin ja soittamiseen tutustuminen pitäisi olla arkipäivää. Mitä pienempi lapsi on sitä enemmän soittaminen ja äänien kokeileminen on vain äänien päästelyä, mutta mitä vanhemmaksi lapsi tulee, on hänellä kyky oppia soittamaan rytmejä ja melodioita.

Inkeri Ruokonen (2009) toteaaakin, että musiikkikasvatus ja soittaminen edistää lapsen käsitteiden muodostusta taitoa ja matemaattisia valmiuksia, kuten kestoa, paljous määritelmää, suuruutta, muotoa ja tasoa. Musiikkileikkeihin liittyy yleensä loogista päättelykykyä kehittäviä menettelyjä, kuten analyysi, vertailu, luokittelu. Uusia asioita ja käsitteitä opitaan liikunnan, mielikuvien ja havainnoinnin kautta. Musiikin ja soittamisen avulla lapsi oppii myös muodostamaan vastakohtapareja tai oppii luokittelemaan asioita tietyn yhteisen perustekijän perusteella. (Ruokonen, 2009, 26.) Näitä taitoja ei tietenkään opita hetkessä ja vain yhden laulun kautta, vaan lapsi oppii vuosien varrella pikkuhiljaa tajuamaan kyseisiä asioita ja taitoja huomaamatta. Ruokosen antamien esimerkkien mukaiset musikaaliset toiminnot antavat lapsen ajattelutaitojen yksilölliselle kehitymiselle monimuotoisia ja monen tasoisia mahdollisuuksia.

On hyvin tärkeää, että lapsi saa kokea soittamisesta tulevaa musiikin iloa ja riemua. Soittamisen syvin estetiikka perustuu taitoon, joka voi olla kuinka vaatimaton tahansa, mutta riittää hyvin juurin siihen, mitä kulloinkin tehdään. Harjoittelun ja yhdessä tekemisen myötä taidot pikkuhiljaa karttuvat, ja musiikki haastaa ja innostaa soittajan oppimaan lisää. (Seppänen ym. 2017, 224.) Varhaiskasvatuksessa tulisi olla riittävä määrä soittimia sekä soittamiseen varattua aikaa, jotta jokainen lapsi saisi kokea soittamisen ilon ja onnistumisen kokemuksen. Jos lapsi ei varhaiskasvatuksessa saa kokea musiikkia ja soittamista hän vieraantuu

musiikista ja kadottaa sisäisen rytmittäjän, joka lapsilla on syntyessään. Jos sisäistä rytmittäjää ja musikaalisuutta ei ruoki pienenä yhä useampi ihminen jää paitsi musiikin hienosta maailmasta.

Soittamisessa tulee kuitenkin ottaa huomioon sen tavoitteellisuus. Tavoitteellisuus tuo mukanaan harjoittelun pääidean sekä pitkäjänteisen tekemisen taidon, mikä valitettavasti nykyajan lapsilta puuttuu. Seppänen ym. (2017) toteavatkin, että turhautuminen siihen, että ei osakaan heti, voitetaan vain maltillisella, taitoihin mitoitettun tempon mukaisella harjoittelulla ja antamalla asian kypsyä omassa aikataulussaan. Kuitenkin myönteinen ilmapiiri, oppimisen ilo ja yhdessä tekeminen rohkaisevat lasta toimimaan ryhmässä. Yhteissoittoa voidaankin sanoa kommunikoinniksi universaalilla kielellä – musisoiden. (Seppänen ym. 2017, 224.) Musiikki ja varsinkin isossa ryhmässä soittaminen harjoittavatkin lapsella jonkin taidon harjoittelusta ja pitkäjänteistä toimintaa. Mitä useammin varhaiskasvatuksessa soitetaan lapsiryhmän kesken, sitä nopeammin myös lapsi itse huomaa ja ymmärtää taitojen kehityksen. Esimerkiksi huomaa, että viime viikolla tietty asia oli vielä vaikeaa, mutta tällä viikolla osasinkin sen.

Soittamisessa on kuitenkin olemassa tavoitteita, jotka jaotellaan musiikillisiin, sosiaalisiin, motorisiin ja tiedollisiin tavoitteisiin. Nämä musiikillisten tavoitteiden toteuttamiseen pyrkiminen suuntaa tietenkin kaikkea musiikkitoimintaa. Musiikillisen toiminnan suunnittelussa tuleekin huomioida lapsilähtöisyys. Jaksotetaan toimintaa niin, että keskittyminen riittää sekä soittamiseen, että muuhunkin toimintaan. (Seppänen ym. 2017, 224–225.) Varhaiskasvatuksessa olisikin hyvä, että musiikkihetkiin ja soittamiseen asetettaisiin joitakin musiikillisiakin tavoitteita. Olisi tärkeää, että nekin lapset, jotka eivät esimerkiksi muskarissa käy ymmärtäisivät esimerkiksi, kuinka soitetaan hiljaa ja voimakkaasti tai nopeasti ja hitaasti. Tai mitä eroa on, että soitetaan perusrhythmissä tai vapaasti improvisoiden.

Suomalaisten lasten ja nuorten lukutaito ja lukemaan oppimisessa on ollut havaittavissa laskua ja vaikeuksia jo vuosia. Suomalaistutkijat Leino ym. (2019) toteavatkin, että suomalaisnuorten lukemisen taito eri osa-alueilla (tiedonhaussa, ymmärtämisessä ja tulkinnessa sekä pohdinnassa ja arvioinnissa) on huonontunut hälyttävästi aiempiin PISA-kierroksiin verrattuna (Leino ym., 2019). Musiikilla ja perusrhythmin ymmärtämisellä ja havaitsemisella voisi olla apua lasten ja nuorten

lukemiseen helpottumiseen. Soittaminen, nuottien opetteleminen ja lukeminen harjoittaa aivoja eri tavalla, joka kehittäisi lasten ja nuorten aivoja myös lukemaan opettelussa ja lukutaidon kehittymisellä. Perussykkeen ymmärtäminen ja kuuleminen auttavat esimerkiksi esiopetusikäisiä lapsia tavutuksessa. Jos perussykkeen kuulee ja havaitsee helposti, tavutuksen kanssa ei pitäisi olla sen suurempia ongelmia.

2.3.6 Soittotaidon kehittyminen

Lapsen ensimmäinen soitin on yleensä helistimen tyyppinen lelu, josta tulee vauvalle miellyttävä ääni. Lapsen ensimmäinen soittaminen tällä helistimellä on yleensä sitä, että lapsi heiluttaa sitä vahingossa ja samalla tajuaa, että lelusta kuuluu joka ääni. Noin puolivuotiaana lapsi oppii pitämään asioista kiinni ja näin ollen marakassien soittaminen vanhemman laulaessa on lapsen ensimmäisiä soittohetkiä. Noin yksivuotiaana lapsi oppii taputtamaan käsiä yhteen tai käsillä reisiin alkaen rummuttaa niitä yleensä perussykkeeseen. Lapsi alkaa myös tutustua erilaisiin rumpuihin ja soittaa niitä malleteilla tai käsillä. Rummut ovat hyviä soittimia, koska niistä syntyy aina ääni, kun jotain osuu rummun kalvoon. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, 101–107.)

2–3-vuotiaana lapsi alkaa tutustumaan erilaisiin rytmisoittimiin ja niistä syntyviin ääniin. Lapsen perussykkeen hahmottaminen lisääntyy ja hän voi leikkiä soitinleikkejä, jossa soittimet ovat välillä hiljaa ja jatkavat soittamista aikuisen merkistä. Neljävuotiaaksi tullessa lapsi pystyy säestämään jo lauluja. Tässä iässä lapsen rytmi- ja sointiväritaju kehittyvät. Soittaminen harjaannuttaa motorista kehitystä ja koordinaatiota. Lapsi oppii hallitsemaan käsiään ja hienomotorisia taitoja, miten soitetaan hiljaa tai miten soitetaan kannelta kahdella kädellä. Musiikin ja laulujen rytmisten rakenteiden toteuttaminen soittaen edistää musiikin muodon hahmottamista ja keskittymiskykyä. Ryhmässä lapsi vähitellen oppii sosiaalista kanssakäymistä, oman vuoron odotusta ja sääntöjen noudattamista, sillä soittoilanteissa soittimia pitää osata kohdella oikein ja ohjeita pitää ostata kuunnella. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, 111–118.)

5–6-vuotiaan lapsen taidot soittamisessa kehittyvät eniten. Lindeberg-Piironen ja Ruokonen (2017) jatkavat, että lapsella on kyky omaksua tasajakoisen ja kolmijakoisen rytmin ero. Lapsen improvisointikyky on huipussaan ja lapsi oppii tuottamaan omaa musiikkia. Lapsi harjaantuu keskittymään motivoivassa soittotilanteessa ja lapsi kokee monipuolisia esteettisiä elämyksiä soittimien ja soittamisen kautta. Yksinkertaiset musiikilliset muotorakenteet alkavat hahmottua ja lapsella on kyky oppia soittamaan melodiasoitinta, kuten nokkahuilua, kanteletta tai ukulelea. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, 122.) Lapsi alkaa olemaan tarpeeksi vanha tajuamaan yksinkertaisia musiikin perusteita. Muutamat nuotit ja rytmimerkit opitaan ja ne auttavat yhdessä musisoinnissa.

2.3.7 Musiikkiliikunta

Ruokonen (2016) täsmentää, että liikkuminen musiikin mukaan on luontaista pienelle lapselle. Musiikki on kuultavaa liikettä ja liike taas näkyvää musiikkia. Musiikkiliikunnan kautta liitetään musiikki ja liike kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi, jossa lapsen omalla kehollisella ja musiikillisella ilmaisulla, eläytymisellä ja tulkinalla on keskeinen merkitys. (Ruokonen, 2016, 91.)

Samalla linjalla ovat myös Seppänen ym. (2017), jotka toteavat, että musiikkiliikunta onki varhaisiän musiikinopetuksen muoto ja työtapana. Musiikkiliikunta työtapana tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden musisoida liikkeen avulla. Työtavassa yhdistyvät liike, musiikki, kuuntelu ja laulaminen. Musiikkiliikuntatuokion ollessa monipuolisesti rakennettu, se antaa lapselle sekä sääntöjä että kokeilun vapauden, mahdollistaa omien taitojen mukaan toimimisen ja musiikin mukaan liikkumisen, aktivoiden lasta samalla myös vastakkaisiin reaktioihin. (Seppänen ym. 2017, 273–275.) Musiikkiliikuntatuokiot ovat hyvin tarpeellisia musiikkihetkissä. Lapsi ei pysty istumaan paikoillaan keskittyneesti kovin pitkiä aikoja, joten musiikkiliikunta on oiva muoto, jolla musiikki voidaan opettaa liikkeen kautta. Lapsen on myös hyvä oppia, että kaikki liikunta mitä tehdään ei aina ole vain juoksemista tai pompimista vaan joskus liikunta on myös keskittymistä vaativaa ja motorisesti haastavaa sekä liikunnan avulla voi myös oppimia musiikkia.

Musiikkiliikunnan merkittävimpiä tavoitteita ovat musiikin ilon kokeminen tanssin ja liikkeen avulla, motoriset tavoitteet, kognitiiviset tavoitteet ja sosiaaliset tavoitteet. Motorisia tavoitteita ovat hieno- ja karkeamotoriikan kehittäminen, oman kehohallinta sekä oman ilmaisun ja keksinnän kehittäminen kehollisesti. Kognitiivisia tavoitteita ovat muun muassa musiikillisen termistön käsittäminen ja soveltaminen, sovittujen sääntöjen tajuaminen ja oppiminen, minäkuvan vahvistaminen ja luovan ongelmaratkaisutaidon ja mielikuvituksen käyttäminen. Sosiaalisia tavoitteita puolestaan listataan olevan terveen itsetunnon vahvistaminen, toisen kohtaaminen, koskettaminen ja huomioiminen, vuorovaikutustaitojen edistäminen ja yhteisöllisyyden rakentaminen. (Seppänen ym. 2017, 275–276.)

Nämä kaikki listatut tavoitteet ovat hyvin tärkeitä lapsen kasvussa ja kehityksessä. Nykypäivän lapsilla ja nuorilla on paljon vääristyneitä käsityksiä ulkonäöstä, toisen ihmisen kohtelusta ja yhteisten sääntöjen noudattamisesta. Suurin osa näistä on rantautuneet sosiaalisen median kautta. Jos lapselle pyritään opettamaan näitä tavoitteita jo aivan varhaislapsuudessa, voisi suurin osa nuorista tunnistaa sosiaalisen median luovan vääränlaisia illuusioita tahallaan. Jos lapsella on vuorovaikutustaitoja sekä terve itsetunto voisi koulukiusaaminenkin vähentyä. Lapsilla ja nuorilla on myös pitkäjänteisyys kadonnut sosiaalisen median ja älylaitteiden valtaan tulemisen jälkeen. Musiikkiliikunta opettaa jo varhaisessa vaiheessa ongelmanratkaisua ja harjoittelemisen jaloa taitoa.

Ruokosen (2009) mukaan musiikkiliikunnan ja rytmikkaharjoitusten avulla kehitetään sekä kuuntelutaitoa, rytmitajua että liikkeiden koordinaatiota. Musiikilliset toimintamuodot varhaiskasvatuksen arjessa antavat mahdollisuuksia sekä hieno- että karkeamotorisille harjoituksille. Liikkumisen ja kehorytmien kautta lapsi oppii ilmaisemaan musiikin perussykettä ja melodian rytmejä. Voidaan todeta, että monesti kaikki soittaminen ja musiikki alkaa kehosta. (Ruokonen, 2009, 25–26.) Nykypäivän lapsi liikkuu yhä vähemmän, joten kehon motoriikka ja hallinta alkaa olemaan vaikeaa. Varhaiskasvatuksessa perus jumppahetkien lisäksi musiikkiliikuntahetket olisivat loistavat lasten liikuttajia. Musiikkiliikunta edistää huomamatta hyvin montaa eri osa-aluetta kuten edellä on ilmaistu. Musiikkiliikunnan etu on siinä, että se innostaa mukaan ja lapsi liikkuu paljon ihan huomaamattaan. Samalla musiikki sykkii koko ajan kehossa, joka edistää rytmitajua.

Seppänen ym. (2017) kertovat musiikkiliikunnan sisältävän musiikillista sisältöä ja sosiaalista sisältöä. Musiikillinen sisältö koostuu yleensä keinoista, joilla hahmotetaan keskisiä musiikillisia elementtejä. Liikunnan keinoin lapsia ohjataan musiikin aktiiviseen kuunteluun, musiikillisen muodon hahmottamiseen ja tunnelman ja sointivärien tunnistamiseen kehollisesti. Sosiaalisia taitoja edistetään musiikkiliikunnan avulla ryhmässä toimimisella, vuorovaikutustaitojen harjoittelulla sekä yhteisten sääntöjen noudattamisen opettelulla. (Seppänen ym. 2017, 276–277.) Pariharjoitukset toimivat erittäin hyvin luottamuksen ja vuorovaikutuksen vahvistajina. Lapsen on opittava, kuinka toista saa koskettaa ja kuinka toisen kanssa täytyy kommunikoida, jotta tehtävät onnistuvat. Musiikkiliikunta tutun ryhmän ja lasten kanssa tuo turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne, hyväksyvä vuorovaikutteinen ilmapiiri ja ilo mahdollistavat motivaation, mikä on oleellista kaikessa oppimisessa.

Seppänen ym. (2017) listaavat musiikkiliikunnan toimintatavoiksi aktiivisen musiikki kuuntelun, laululeikit, luovan musiikkiliikunnan sekä koreografiat ja tanssit. Näitä toimintatapoja voidaan käyttää musiikkihetkissä haluamallaan tavalla. Luova, elävä, vuorovaikutteinen liikkeen ja musiikin yhdistäminen edellyttää kuitenkin aika aktiivista musiikin kuuntelua. (Seppänen ym. 2017, 278.) Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajalta vaaditaan luovaa keksimistä ja toimintatapojen variointia. Toimintatapoja voidaan toteuttaa yhdessä tai erikseen ja tapoja on niin montaa erilaista kuin on toteuttajaa. Varhaiskasvattajilta vaaditaan kokeilemisen halua ja taitoa sekä variointikykyä.

Lapsen tulisi saada ilmaista itseään juuri niin kuin hänelle on luontaista. Liike ja musiikkiliikunnallinen ilmaisu on hyvin tärkeää kasvavalle lapselle, koska monesti lapset osaavat vielä alle kouluikäisenä ilmaista itseään paremmin liikkeen kuin puheen kautta. Tanssipedagogi ja tanssitieteen professori Eeva Anttila (2009) puuhukin siitä, kuinka kehollisen ja liikkeellisen ilmaisun tärkeyttä lapsuusiässä ei voi painottaa koskaan liikaa. Aikuiset hänen mukaansa ilmaisevat itseään herkemmin sanoilla, mutta kehon kieli on yleensä välittämin tapa lapselle ilmaista erilaisia tunteita ja kokemuksia. Kehon kieli on myös hyvin merkittävä kanava lapsen ja aikuisen vuorovaikutustilanteissa. Erityisesti varhaiskasvatuksen ammattilaisille kehollisen ilmaisun ymmärtäminen on keskeinen taito. (Anttila, 2009, 18.)

Ruokonen (2016) täsmentääkin, että varsinkin esi- ja alkuopetusikäiselle lapselle musiikkiliikunta on erinomainen kielenharjoittamisen tapa, sillä koko keho on mukana liikuttaessa perusrytmin tai sanarytmin mukaan tiettyssä tempossa. Lorut ja laulut soitetaan ensin kehosoittimin, ja kun kehorytmit sujuvat, otetaan mukaan rytmisoittimet. (Ruokonen, 2016, 53.) Moni lapsi, jolla on kielen tai puheen tuottamisen kanssa haasteita pystyy yleensä kuitenkin liikkumaan ja pystyy ilmaistamaan itseään liikkuen. Musiikkiliikunta ja kehosoittaminen sekä erilaiset rytmikkaharjoitukset olivat näille lapsille mielekkäitä harjoituksia, koska niitä voi myös aluksi tehdä ilman sanoja ja puhetta.

2.3.8 Musiikin mukaan liikkuminen ja sen kehitys

Lindeberg-Piironen ja Ruokonen (2017) kuvaavat vastasyntyneen lapsen musiikkiliikuntaa sylissä keinutteluksi ja hypittelyksi. Vauvan kanssa tanssitaan ja siirretään aikuisen liike lapsen liikkeeksi. Lapsi oppii yleensä mukailemaan aikuisen liikkeitä, nauttii ja iloitsee niistä. Parasta musiikkikasvatusta lapsi saa tanssivan ja musiikkia kokonaisvaltaisesti kehollaan kokevan vanhempansa turvallisessa sylissä. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, 100–101.) Keinuttelu ja hypittely musiikin mukaan ihan vauvasta saakka kehittää lapsen rytmittäjää ja musiikin rytmin kuulemistakin. Lapsi aistii omalla kehollaan aikuisen keinuttajan tai hypittelijän kehon rytmin, joten on tärkeää, että aikuinen myös keinuttaa lasta reippaasti sykkeen mukana. Mitä enemmän lapsi kasvaa, sitä vaikeampi juttuja hän pystyy tekemään omalla kehollaan. Aluksi lapsi harjoittelee tietenkin kävelemään ja esimerkiksi taputtamaan käsiä. Taaperoikäinen lapsi yleensä oppii liikunnallisia kykyjä matkimalla aikuista.

Musiikin ja liikepedagogian maailmassa ihmiskehon perusliikkeet voidaan määrittellä kävelyksi, juoksemiseksi, hyppäämiseksi, laukkaamiseksi ja heilumiseksi. Hän täsmentääkin, että lasten nähdään usein osallistuvan tällaisiin liikuntatoimintoihin, ja näiden liikkeiden rytmit ovat identtisiä musiikin perusrytmien kanssa. (Melville-Clark, 2006.)

Musiikkiliikuntaa vaikeutetaankin aina kehitystason noustessa. Lasten kanssa käytetään mahdollisimman monia erilaisia liikkumismuotoja, jotka kehittävät lapsen motorisia taitoja ja kehonhallintaa. Musiikkiliikunnan muotoja voivat olla hyp-pimiset, hiipimiset, juokseminen ja ryömiminen. Liikkeen avulla koetaan dynaami-sia vaihteluita ja niiden eroja sekä tempon vaihteluita. Muistia harjoitetaan erilai-silla piiritansseilla ja harjoitellaan löytämään laulujen musiikillisia muotoja liikku-malla ja kehosoittimia soittamalla. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen, 2017, 102–128.)

Musiikkikulttuureja, joissa ei ole erillistä sanaa musiikille ja tanssille – vain yksi sana molemmille. Populaarikulttuurissa tanssi ja laulu ovat tiiviisti integroituja. On siis mielenkiintoista pohtia, miksi perinteisessä kulttuurikäsitteessämme keho ja tanssi erottuu musiikista omaksi taidemuodokseen. Pienten lasten kanssa erot-telussa ei näytä olevan järkeä, koska he tekevät musiikkia ja reagoivat siihen erittäin fyysisellä tavalla. Kun he kuulevat musiikkia, he pomppivat, he heiluvat, kiemurtelevat, heiluvat ja heiluvat. Heillä on musiikki luissaan. (Young, 2009, 102.)

Musiikkiliikunnan sanotaankin olevan musisointia. Musiikkiliikunnan tavoitteet ovat lapsen kehityksen tukena. Musiikkiliikunnan tarkoituksena on tukea lapsen kehon toimintaa ja kasvua. Tämä tapahtuu yleensä aktiivisen tekemisen ja liik-keen kautta. Musiikkiliikunnalla pyritään myös vahvistamaan lapsen reaktio- ja keskittymiskykyä, jotka ovat oleellisia oppimisen välineitä. Musiikkiliikunnan kes-keisemmiksi tavoitteiksi on asetettu musiikin ilon kokeminen, motoriset tavoitteet, kognitiiviset tavoitteet ja sosiaaliset tavoitteet. (Seppänen ym. 2017, 273–276.) On tärkeää, että lapsi oppii liikkumisen kautta kehonhallintaa, vahvistamaan muistia ja omaa minäkuvaansa sekä tervettä itsetuntoa ja vuorovaikutustaitojen kehittämistä. Sosiaaliset tilanteet ja vuorovaikutus opettavat lapselle, kuinka koh-data toinen ihminen ja kuinka esimerkiksi koskettaa toista ihmistä.

2.3.9 Integrointi

Inkeri Ruokosen (2017) mukaan taiteidenvälisyys on aina perinteisesti kuulunut suomalaiseen varhaisiän musiikkikasvatukseen. Integrointi tarjoaa kokonaisval-taisemman näkökulman musiikin opetukseen. Oppimisprosesseissa ovat aina

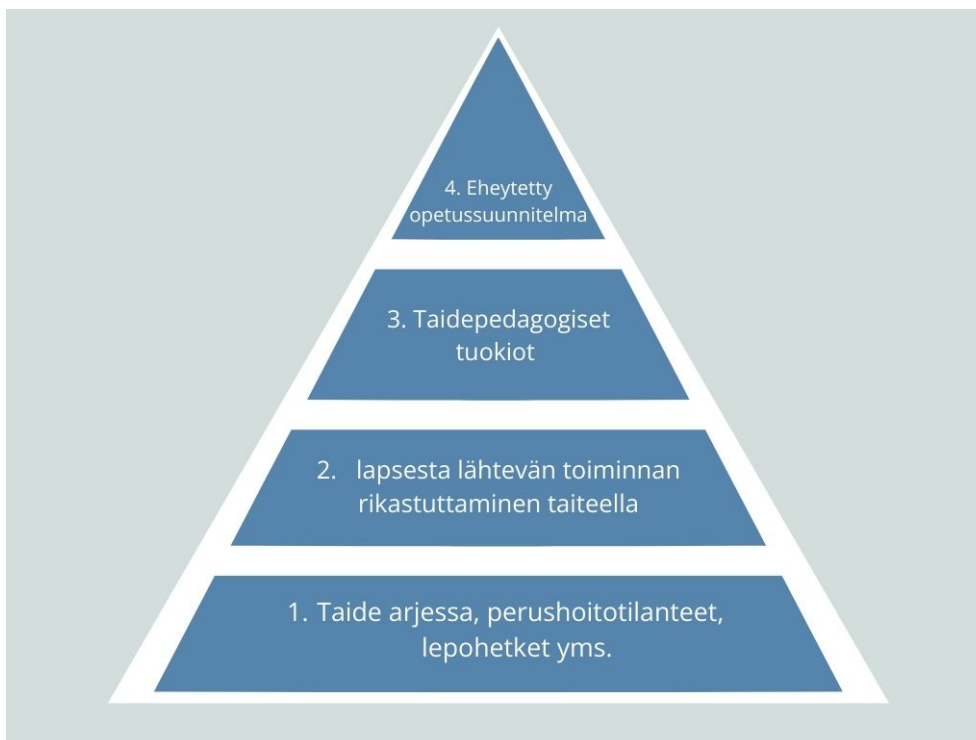
osana lasten osallisuus ja ilmiöiden ihmettely. Taiteiden välisessä lähestymistavassa maailma nähdään ja koetaan monimuotoisempana ja taiteet virittävät mielikuvituksen, oivaltamisen ja eri aistit käyttöön muissakin asioissa kuin taiteellisessa tai musiikillisessa oppimisessa. Taiteen kautta on mahdollisuus kokea luottamuksen todellisuus ja innostuksen tunne. Monesti oppimisprosessi on lapselle useimmiten yhtä arvokas kokemus kuin varsinainen lopputulos. (Ruokonen, 2017, 305.) Varhaisiän musiikkikasvatus itsessään on jo hyvin integroitua ja kokonaisvaltaista oppimista. Varhaisiän musiikinopetus ei ole ikinä pelkkää soittamista tai laulamista, vaan musiikkia opitaan leikkimisen ja liikunnan kautta. Musiikkia voidaan kuitenkin aistia ja oppia muiden taiteenlajien kautta.

Ruokonen (2017) jatkaakin, että integraatiolla tarkoitetaan jonkin asian yhdistämistä ja liittämistä johonkin toiseen. Opettamisen ja didaktiikan näkökulmasta integroinnilla tarkoitetaan tavallisimmin opetussuunnitelmien, sisältöjen ja opetusmenetelmien yhdistämistä. (Ruokonen, 2017, 307.) Varhaisiän musiikinopetuksessa integrointi toteutuu laulamisen, soittamisen, liikkeen ja kuuntelun vuoropuhelussa. Musiikkia voidaan kuitenkin varhaiskasvatuksessa integroida muuhun varhaiskasvatuksen arkeen tehden oppimisprosesseista aistillisimpia ja monimuotoisempia.

Arja Puurula (2007) onkin jakanut varhaiskasvatuksen integrointitavat taidekasvatuksessa kolmeen osa-alueeseen, joita sovelletaan tässä yhteydessä musiikkikasvatukseen ja täydennetään niitä lisäämällä niihin vielä neljäs taso. Katso kuvio 3. Tasot ovat integrointi arjen perushoitotilanteissa, lapsilähtöinen integrointi, pedagogisesti painottunut taiteiden integrointi oppimaan oppimisessa sekä opetussuunnitelmallinen integrointi musiikkikasvatuksessa. (Puurula, 2007, 85.)

Ensimmäisellä integroinnilla tarkoitetaan esimerkiksi musiikin lisäämistä arjen eri tilanteisiin. Tätä integrointia voidaan tehdä kotona tai varhaiskasvatuksessa, missä tilanteessa vain. Toinen integroinnin taso on sitä, että lasta rohkaistaan monipuolisempaan musiikilliseen ilmaisuun ja toimintaan. Kolmas taso toteutuu esimerkiksi varhaiskasvatuksessa siten, että opettaja integroi tietoisesti ja tavoitteellisesti musiikkia toiseen aihealueeseen tai aineorientaatioon esimerkiksi yhdistämällä musiikkia ja kuvallista ilmaisua. Neljännellä tasolla Puurula kuvailee

integroinnin olevan sitä, että se kirjataan opetussuunnitelmaan tai varhaiskasvatussuunnitelmaan toimintatavaksi. (Puurula, 2007, 85–96.) Integroitua on hyvä toteuttaa varhaiskasvatuksessa ensimmäisen tason mukaan sekä pyrkiä, että taidekasvatusta integroidaan keskenään sekä musiikkia integroidaan muuhun kasvatukseen osaksi oppimisprosessia.

Kuvio 3. Integroinnin tasot varhaiskasvatuksessa (Puurula 2000, Ruokonen 2015.)

3 TUTKIMUKSEN VAIHEET

3.1 Tutkimusongelmat ja tutkimuskysymykset

Tutkimus pohjautuu kolmeen isompaan tutkimuskysymykseen. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kautta selvitetään, millaisia käsityksiä varhaiskasvattajilla on paikallisen varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteiden musiikin osa-alueesta? Toisella tutkimuskysymyksellä selvitetään, miten varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteiden musiikin opetus toteutuu ryhmissä? Kolmannella tutkimuskysymyksellä selvitetään, millä tavalla musiikin opetusta voidaan kehittää ryhmissä?

Varhaiskasvattajia on paljon ja kaikilla varhaiskasvattajilla on hieman erilaiset koulutustaustat. Monenlaisien koulutustaustojen vuoksi jokaisella varhaiskasvattajalla on erilaisia käsityksiä ja kokemuksia varhaiskasvatuksen toteuttamisesta ja sen osa-alueiden tärkeydestä. Toisella tutkimuskysymyksellä haluan selvittää, toteutuuko musiikin opetus eri ikäisten lasten ryhmissä suurin piirtein samalla tavalla vai onko musiikin opetuksessa isojakin eroja. Toteuttavatko varhaiskasvattajat musiikin opetusta opetussuunnitelman kehottamalla tavalla? Varhaiskasvattajat saavat ilmaista mielipiteensä, miten musiikin opetusta voitaisiin vielä parantaa.

Pyrin itse auttamaan ja ratkaisemaan tutkimukseen vastanneita varhaiskasvattajien ongelmia musiikinopettamisessa pitämällä muskarituokiot kyseisten tutkimukseen vastanneiden varhaiskasvattajien ryhmissä. Tämän tarkoituksena on antaa vinkkejä varhaiskasvattajille niihin osa-alueisiin, joihin he näkevät tarvitsevänsä jotain kehitettävää. Aion myös itse tutkijana tuona muutaman kehitysehdotuksen musiikinopetuksen parantamiseksi. Nämä kehitysehdotukset ovat eri tasoisia ja erilaisia toteuttaa, joten näen, että päiväkotien ja Tampereen kaupungin olisi helppo saada toteutettua näistä ainakin osa seuraavien vuosien aikana.

3.2 Metodologiset lähtökohdat

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Hirsjärven (2009) mukaan laadullisen tutkimuksen peruslähtökohtana on todellisen elämän

kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja tavoitteena on pikemminkin tunnistaa ja ilmaista tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia lausuntoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–166.) Kiviniemi (2018) toteaa artikkelissaan, että laadullisessa tutkimuksessa on enemmän kyse yrityksestä käsitteellistä vähitellen tapahtuvaa ilmiötä kuin, testata etukäteen hahmotettua teoriaa. Hän näkee laadullisessa tutkimuksessa kentästä nousevien näkökulmien olevan yleensä vuorovaikutuksessa tutkimusta käsitteellistäviin teoreettisiin näkökulmiin. (Kiviniemi, 2018.) Laadullinen tutkimus valittiin tähän tutkimukseen, koska sen avulla saatiin parhaiten vastauksia tutkittaviin kysymyksiin, joissa haluttiin selvittää varhaiskasvattajien musiikinopetukseen liittyviä käsityksiä ja näkökulmia monipuolisesti.

Kokemuksiin ja näkemyksiin perustuvan tutkimuksen taustafilosofiaksi valikoitui laadullisista tutkimussuuntauksista fenomenografia. Fenomenografian tarkoituksena on tarkastella ihmisten käsityksiä asioista ja ilmiöistä. Tavoitteena on käsitysten välisten suhteiden ymmärtäminen ja analysoiminen. Ferenc Martonia pidetään fenomenografisen tutkimussuuntauksen perustajana. (Huusko & Paloniemi, 2006, 162–163.)

Fenomenografisen tutkimussuuntauksen tarkoituksena on ymmärtää maailmaa eri näkökulmista. Ihmiset näkevät maailman eri tavoin ja erilaisista lähtökohdista, joten fenomenografian on tarkoitus ymmärtää näitä ihmisten vaihtelevia käsityksiä ja kokemuksia. Fenomenografian tutkimus ei koostu kuitenkaan yksittäisistä näkökulmista, vaan tutkimuksen tulokset kuvataan niiden käsityksinä, jotka muodostavat tutkittavan joukon. (Huusko & Paloniemi, 2006, 162–163.) Tämän tutkimuksen aineisto perustui nimenomaan varhaiskasvattajien omille käsityksille ja kokemuksille. Kokemus siitä, kuinka he toteuttavat musiikkia ja käsittävät musiikin opettamisen varhaiskasvatuksen arjessa.

Fenomenografian taustalla nähdään olevan kaksi käsitettä: kokemus ja käsitys. Kokemus on Martonin mielestä jotakin, joka on konkreettista ja elettyä. Käsityksellä hän puolestaan tarkoittaa jotakin kokemukseen perusteella muodostunutta ajatusta. Kaikki käsitykset voidaan kategorioida erilaisiin kategorioihin sen mukaan, millaisia ulottuvuuksia tietty käsitys ilmiöstä osoittaa. (Cibangu & Hepworth,

2016; Marton, 2015.) Fenomenografiaa hyödynnetään tutkimaan toisen asteen näkökulmia eli tutkittavan joukon käsityksiä ennen tutkijan käsityksiä. Tämä on yleensä toteutettu puolistrukturoitujen eli teemahaastattelujen avulla. (Trigwell, Prosser & Taylor 1994.) Toisen asteen näkökulma on kiinnostunut siitä, miten maailman ilmiöt havaitaan eli tutkitaan. Toisen asteen näkökulma on epäsuora menetelmä, jonka avulla kuvataan jotakin ilmiötä siitä näkökulmasta, miten tutkittava ryhmä sen käsittää. (Hajar 2021, 6; Marton 1981, 178.)

Tutkimus toteutettiin sekä tapaustutkimuksena sekä eräänlaisena toimintatutkimuksena. Tapaustutkimuksen mukaisesti keskityin Tampereen kaupungin kahden päiväkodin työntekijöiden haastattelemiseen ja heidän kokemuksiinsa ja käsityksiinsä musiikin opettamisesta varhaiskasvatuksen arjessa. Jyväskylän yliopiston (2015) mukaan tapaustutkimuksessa on tavoitteena tuottaa halutusta tapauksesta yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa. (Jyväskylän yliopisto, 2015.) Tapaustutkimusta voidaan hyödyntää silloin, kun halutaan tutustua tapaukseen perusteellisesti ja halutaan saada mahdollisimman laaja kuva tutkittavasta asiasta käyttäen erilaisia tiedonkeruumenetelmiä ja analyysitapoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Vuori). Tutkittavana oleva kohde voi olla yksilö, yksittäinen tapahtuma tai määriteltä joukko. Tapaustutkimuksessa tarkastellaan tyypillisesti paitsi yksittäisiä tapauksia, tilanteita tai tapahtumia, myös mahdollisesti useita tapauksia. Tämän tutkimusmenetelmän luonteenomaisena piirteenä on keskittyä itse prosessien tarkasteluun. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tapaustutkimuksessa keskeistä on, että valittu tapaus heijastaa tarkasti tiettyä rajattua kokonaisuutta, toimien samalla esimerkkinä laajemmasta ilmiöstä. Tapaustutkimuksessa pyritään saavuttamaan syvälinen ymmärrys tutkittavasta tapauksesta yksityiskohtaisen ja samalla havainnollistavan kuvauksen avulla. Tavoitteena on myös kontekstin huomioiminen ja esimerkiksi tapaukseen vaikuttavien taustatekijöiden ymmärtäminen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Toimintatutkimuksen tutkimuksesta tekee muskarituokioiden pitäminen päiväkotiryhmissä. Toiminnallinen opinnäytetyö muodostuu kahdesta päävaiheesta: konkreettisesta toimintavaiheesta ja siihen liittyvästä kirjallisesta raportoinnista. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9). Toiminnalliselle opinnäytetyölle tunnusomaista on, että siinä tähdätään uuden tiedon syntymisen ohella itsenäisen tuotoksen kehittämiseen, esimerkiksi tiettyä kohderyhmää palvelevan ammatillisen tuotoksen

luomiseen. (Salonen 2013, 25–26.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä korostuvat työelämälähtöisyys, käytännönläheisyys ja tutkimuksellisuus. Tämän tyyppisen työn tavoitteena on yleensä antaa suuntaviivoja, tarjota ohjausta tai järjestää sekä jäsenellä toimintaa ammatillisella kentällä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9–10.)

3.3 Tutkimusaineiston hankkiminen teemahaastattelulla

Tutkimuksen aineisto päädyttiin hankkimaan puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Hirsjärvi ym. (2009) kuvailevat teemahaastattelun olevan strukturoidun eli ennalta määrätyn lomakehaastattelun ja vapaan täysin avoimen ja keskusteluun pohjautuvan haastattelun välimuoto. Puolistrukturoidulle teemahaastattelulle on tyypillistä, että tutkija on määrännyt ennalta tietyt teemat, joiden ympärillä haastattelun tulisi pysyä ja näihin teemoihin pyritään etsimään vastauksia haastateltavilta. Haastattelija on voinut tehdä täsmentäviä ja hieman johdattelevia kysymyksiä, mikäli keskustelua annetuista teemoista ei heti synny. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208–209.) Teemahaastattelun tavoitteena on toteuttaa haastattelu eräänlaisena keskusteluna. Tavoitteena on, että haastateltavan ääni saadaan mahdollisimman hyvin kuuluviin. (Eskola & Vastamäki, 2001, 33–34.) Puolistrukturoitu teemahaastattelu valikoitui tutkimuksen aineistonhankintamenetelmäksi, koska haluttiin tutkimukselle tietyt raamit, joiden sisällä pysyä ja joihin haluttiin tutkittavien mielipiteet. Toisaalta haluttiin myös antaa tilaa vapaalle keskustelulle, jos aiheita nousisi esiin kesken haastattelutilanteen. Teemahaastattelun teemat eli aihepiirit pohjautuvat tutkimusongelmaan ja teoreettiseen viitekehykseen.

Tutkimuksen alkuvaiheessa otin yhteyttä Tampereen kaupungin erääseen päiväkotiin ja kysyin johtajalta lupaa tehdä tutkimusta päiväkodissa. Päiväkodissa oltiin myönteisiä tutkimukselle. Tämän jälkeen toimitin tutkimuslupahakemuksen Tampereen kaupungille. Luvan myöntämisen jälkeen tutkimukseen valikoitui yhteensä seitsemän varhaiskasvatuksen työntekijää kahdesta eri Tampereen kaupungin päiväkodista. Tutkimuksessa haastatellut varhaiskasvattajat olivat koulutustaustaltaan varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomeja, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia tai lähihoitajia.

Haastattelut toteutettiin toukokuun 2023 aikana kyseisissä päiväkodeissa työntekijöiden työpäivän aikana. Eskola ym. (2018) ohjeistavat, että haastatteluteemojen etukäteen luettavaksi antaminen vaihtelee tilannekohtaisesti. Tämä voi auttaa joissain tilanteissa, sitä että haastateltava osaa valmistautua haastatteluun oikealla tavalla. (Eskola, Lätti & Vastamäki, 2018.) Haastattelusta lähetettiin sähköpostitse teemahaastattelun pääteemat, jotka käytiin kaikkien haastateltavien kanssa läpi. Näin työntekijät saivat hieman ennalta miettiä, mitä haluaisivat sanoa.

Eskola ym. (2018) lisäävätkin, että haastattelutilanteeseen kannattaakin ottaa tuoksi jonkinlainen ennalta laadittu teemarunko, joka voi olla vaikkapa lyhyt luettelo. Teemaluettelon tehtävänä on varmistaa, että kaikista aiheista tulee keskusteltua jokaisen kanssa. (Eskola, Lätti, Vastamäki, 2018.) Haastattelupaikka tulee valita myös sen mukaan, että haastattelutilanteesta on mahdollista luoda turvallinen. Turvallisuudentunne ja luottamus haastateltavan ja haastattelijan välillä on tärkeää. (Eskola & Vastamäki, 2001, 33–34.)

Haastattelutilanteet pyrittiinkin rakentamaan rauhallisiksi ja päiväkodista löydettiin sopiva hiljainen huone, jossa haastattelut pidettiin. Rauhallisuus oli tärkeää, että varhaiskasvattajat pystyivät irrottautumaan työstään ja lapsista hetkeksi haastattelua varten. Haastattelut pyrittiin myös pitämään sopivan pituisina, jotta muu päiväkodin arki ei kärsisi. Kestoltaan jokainen haastattelu oli noin 30 minuuttia. Tutkijana minulla olikin teemaluettelo, ja lisäksi valmiiksi mietittyjä täsmäntäviä apukysymyksiä, mikäli keskustelua ei lähtisi heti syntymään. (ks. Liite 1.) Esitetasin teemaluettelon tutkimuksen ulkopuolella olevalla varhaiskasvattajalla. Teemaluettelo sekä apukysymykset todettiin näin toimiviksi. Haastattelut äänitettiin litterointia varten ja litteroinnin jälkeen äänitiedostot poistettiin. Haastattelut sujuivat oikein hyvin haastateltavien kanssa. Teemaluettelo toimi hyvin ja saimme aikaan hyvin vapaamuotoista keskustelua annetuista teemoista. Muutaman haastateltavan kanssa tarvitsimme aluksi apukysymyksiä, jotta pahin jännitys haihtui.

3.4 Toiminnallinen osuus ja loppuaineiston hankkiminen

Toiminnallinen osuus tutkimuksessa toteutettiin kokoamalla varhaiskasvattajien haastatteluista ja näkemyksistä isompia ongelmakohtia. Näitä ongelmakohtia lähdin ratkaisemaan menemällä itse kyseisten varhaiskasvattajien ryhmiin pitämään muskarinomaisen tunnin lapsille.

Tässä muskarinomaisessa osuudessa pyrin tuomaan ratkaisuja varhaiskasvattajille heidän nimeämiinsä ongelmiin. Varhaiskasvattajat saivat osallistua opettamiseen niin halutessaan, mutta olivat kuitenkin katsomassa ja observoimassa eli havainnoimassa tuokiota. Toiminnallisen tuokion pystyin tutkijana rakentamaan vasta, kun olin saanut ensin vastauksia yksilöhaastatteluista. Rajallisen aikataulun vuoksi tein pintapuolisen analysoinnin haastattelujen jälkeen, josta poimin asioita, mitkä nousivat haastatteluissa monesti esiin. Näitä asioita oli juuri soittimien käyttö, musiikkiliikuntaleikkien leikkiminen ja ideoiminen sekä laulujen varioiminen muullakin tavalla kuin laulamalla. Toiminnallisia tuokioita järjestettiin kaksi kertaa ryhmää kohden, jotta pystyttiin käymään mahdollisimman monipuolisesti erilaisia leikkejä ja lauluja. Ensimmäinen tuokio oli kaikilla ryhmillä maanantaina 9.00–11.30 aikavälillä ja toinen saman viikon torstaina 9.00–11.30 aikavälillä. Toiminnallisissa tuokioissa pyrin kuitenkin käymään läpi suurimmaksi osaksi kaikki varhaisiän musiikinopetuksessa käytettävät toimintamallit ja työtavat mahdollisimman monipuolisesti.

Toiminnalliset tuokiot etenivät seuraavasti. Ikäryhmiä päiväkodissa oli kolme. Pienet 1–2-vuotiaat, 3–4-vuotiaat sekä 4–5-vuotiaat. Jokaisen ryhmän mukana oli kaksi aikuista. Tuokiot olivat noin 40–45 minuuttia pitkiä. Kaikkien ryhmien kanssa kävimme samoja lauluja läpi, mutta ikätasot huomioiden varioitiin helpomaksi tai vaikeammaksi. Liitteet 2. & 3. ovat tuntisuunnitelmat ensimmäisestä ja toisesta tunnista 1–2-vuotiaiden lasten muskaritunneista. Liitteet 4. & 5. ovat tuntisuunnitelmat ensimmäisestä ja toisesta tunnista 3–5-vuotiaiden lasten muskaritunneista. Tuokioissa kävimme läpi samoja lauluja, jotta ne tulisivat lapsille tutuiksi ajatellen, että ehkä toisella kerralla lapset lähtisivät laulamaan jo mukana. Ensimmäisellä tunnilla aikaa meni lasten kanssa hieman opettajan ja musiikkiosuuden ihmettelyyn, mutta toisella kerralla musiikkileikit ja musiikkihetki itsessään alkoivat olla lapsille tuttuja ja lapsetkin olivat vapautuneempia.

Muskaritunti alkoi sillä, että lauloimme muskaripupun hereille solmisaationuotteja ja käsiä käyttäen herätyslaululla. Tämän jälkeen opetin lapsille ja aikuisille tervetulolaulun, joka laulettiin noin viisi kertaa, jonka aikana lapset saivat tutustua erilaisiin rytmisoittimiin, guiroon ja putkipenaaliin. Pienet lapset tekivät saman laulun marakasseja soittaen ja mietimme erilaisia kehonosia, mihin soittaa esimerkiksi maha, varpaat, polvet. Isommilla lapsilla soittimia oli vain muutama, jolloin vuoroaan odottavat lapset harjoittelivat soittamaan kehosoittimia reisirumpuja perusrytmissä. Tervetulolauluna toimi Soili Perkiön säveltämä ja sovittama laulu Muskariporukka.

Muskarituokion teemana oli metsäretki, jossa tapasimme karhuperheen. Lauloimme ja leikimme tuttua Lähtekäämme metsään -laulua. Opastin varhaiskasvattajille, että tuttua laulua voi leikkiä liikkuen ja antaa lasten päättää millä eri tavoin liikuimme. Lapset keksivät pomppimista, hiipimistä, marssimista ja juoksemista. Samalla harjoitettiin lasten mielikuvitusta, näkymätöntä polkua seuraamalla. (ks. Liite 4. kohta Metsäretki-laulu.)

Ensimmäisellä tunnilla metsässä vastaan tuli karhuperhe, joka tallusti polulla erilaisilla askelilla. Lauluna toimi Piilometsän säveliä kirjasta laulu Karhuperhe kävelyllä. Säveltänyt ja sovittanut Jorma Ollaranta. Pienet lapset soittivat karhun askelia rummuilla ja harjoiteltiin eri soittotyylejä yhdellä kädellä, molemmilla käsillä sekä sormenpäillä. Teimme myös jalkajumpan karhunaskelilla, niin että lapset istuivat ja tömistivät jalkoja ison karhun, keskikokoisen karhun ja pienen karhun askelien tahtiin. Samalla hieman opeteltiin, että nuottien nimiä, kun laulussa laulettiin, että isäkarhu käveli TAA-AA askelia, äitkarhu TAA askelia ja pikkukarhu TI-TI askelia. Ensimmäisellä tunnilla isommat lapset harjoittelivat soittamaan laulua laattapaloilla ja malleteilla. Teimme mallettiharjoituksen ennen kuin aloitimme soittamaan. (ks. Liite 2. & 4. kohta Karhuperhe kävelyllä -laulu.)

Tämän jälkeen lauloin ja esitin lapsille karhupehmoleluilla Lastenmusiikkiorkesteri Ammuu!:n kappaleen Karhulassa. Laulussa ideana oli havaita hidas ja nopea tempo ja niiden vaihtelut. Lapset saivat harjoitella tätä tallustelemalla hitaasti ja

kipittämällä nopeasti. Liikunnan jälkeen soitettiin vielä kapuloilla hidas A osa lattiaan perussykkeessä ja B osassa kapulat soitettiin yhteen nopeasti. (ks. Liite 4. kohta Karhulassa-laulu.)

Toisella kerralla aloitimme samalla tavalla ja lauloimme tervetulolaulun samalla tavalla ja samalla seurasimme kasvattajien kanssa, kuinka hyvin lapset muistivat ensimmäiseltä kerralta asioita. Lähdimme metsään jälleen liikkumaan ja yritimme miettiä vielä muitakin vähän vaikeampia tapoja liikkua. Isompien kanssa varioimme tämän laulun niin, että keräsimme metsästä mustikoita ja mansikoita. Lasten tehtävänä oli kerätä punaisia pieniä askertelupalloja lattialta ja lajitella ne meneväksi punaisen muotolaatan päälle ja vastaavasti siniset pallot sinisen muotolaatan päälle. Lasten piti myös kuunnella, kummasta marjasta opettaja laului. (ks. Liite 5. Metsäretki-laulu, Variaatioleikki.)

Karhuperhe kävelyllä jumppasimme jälleen jaloilla. Pienet soittivat toisella kerralla laattapaloja ja 3–4-vuotiaiden kanssa harjoiteltiin soittamaan laattapaloja niin, että lapset jaettiin ryhmiin ja jokainen ryhmä oli yksi karhu ja näin ollen piti osata odottaa omaa vuoroa. 4–5-vuotiaiden kanssa harjoittelimmekin rytmirinkulan kanssa rytmittämään eri karhun askelia erilaisilla rytmeissä. Lopuksi Karhulassa laulu varioitiin niin, että teimme isosta uikkarikankaasta pienelle pehmolelunalle trampoliinin ja harjoittelimme heiluttamaan kangasta hitaasti ja nopeasti ja näin saimme pienen karhun pomppimaan kankaan päällä. Tämä onnistui kaikkien ryhmien kanssa. (ks. Liite 5. Karhulassa, Variaatioleikki.) Molemmat muskarituokiot lopetimme yhteiseen loppulauluun, että laitoimme soittorasian kiinni lauluna Loppulaulu (Suljen ihanan soittorasian...) suomalainen kansansävelmä, sanat Kaija Löytty.

Toimintatuokioiden jälkeen lähetin varhaiskasvattajille sähköpostilla viestin, jossa pyysin kirjoittamaan palautetta tuokioista sekä siitä löysivätkö kasvattajat hyötyä tällaisesta tuokiosta. Oppivatko he mitään uutta ja saivatko he kenties varmuutta omaan tekemiseensä tämän jälkeen. Vastaukset analysoitiin elokuussa kasvattajien kesälomien jälkeen.

3.5 Tutkimusaineiston analysointi

Eskola ja Suoranta (1998) huomauttavat, että laadullisen aineiston analyysin päämääränä on selkeyttää aineistoa ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Analyysin tavoitteena on tiivistää aineistoa säilyttäen samalla sen sisältämä informaatio. Analyysin tarkoitus on pyrkiä kasvattamaan informaatioarvoa, jäsentelemällä hajanaista aineistoa selkeäksi ja merkitykselliseksi. Laadullisten aineistojen analyysitapoja on olemassa melkoisesti, mutta niitä kehitellään jatkuvasti. (Eskola ja Suoranta, 1998.) Aineiston analysointi tavaksi valikoitui teemoittelu sekä fenografinen analyysimenetelmä. Teemahaastattelun kautta saatu tutkimusaineisto litteroitiin sanasta sanaan ja analysoitiin teemoittain sekä fenomenografisella analyysimenetelmällä.

Aineistosta pyritään löytämään samoina toistuvia aiheita, joita tutkitaan yksityiskohtaisemmin alakategorioittain. Fenomenografisen analyysin kautta löydetään painotuksia esimerkiksi tutkittavien ihmisten tai tutkijan omista kokemuksista, tulkintojen tekemisestä tai ruumiillisista kokemuksista. (Jyväskylän yliopisto, 2015, viitattu 2023.) Eskolan ym. (1998) mukaan yksi analyysitavoista on teemoittelu. Tässä tilanteessa voi nostaa esiin teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmaa aineistossa. Näin voidaan vertailla näiden teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Keskeiset aiheet voidaan erottaa aineistosta ja esittää kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja. (Eskola & Suoranta, 1998.) Teemahaastattelun takia oli luontevaa, että vastaukset olivat teemoiteltuna jo valmiiksi, jolloin analyysin tekeminen helpottui litteroitavan tekstin joukosta. Litteroitavaa tekstiä kertyi noin 50 sivua rivivälillä 1.

Marton ja Booth (1997) mukaan fenomenografinen analysointi tuo teemoittelun lisäksi sen, että voimme analysoida, miten ihmiset kokevat maailman ilmiöineen. Marton ja Booth jatkavat, että fenomenografinen analyysitapa tuo mukanaan myös haastattelutilaisiin sellaisen vivahteen, että haastattelijan pyrkimyksenä on herätellä haastateltavassa uudenlaista tietoisuutta tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelijan tehtävänä on pyrkiä saamaan haastateltavan kertomaan kokemuksistaan tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Haastattelijan tehtävänä on myös tulkita

haastateltavan kokemuksia. Fenomenografiassa tutkija on oppija, joka etsii tutkimensa ilmiön merkitystä ja struktuuria eli haluaa tietää, miten ihmiset kokevat tutkittavan ilmiön. (Marton & Booth, 1997, 130–133.)

Aineisto lähdettiin analysoimaan teemoittelun ja fenomenografian kautta seuraavasti. Aineiston analyysi aloitettiin tarkastelemaan niin kuin Hirsjärvi ja Hurme (2022) neuvovat aloittamaan. Tutkijalla on tietty perspektiivi mielessään, josta hän aloittaa tarkastelemaan aineistoa. Aloitetaan tarkastelemaan haastatteluotteita, jotka mahdollisimman hyvin liittyvät perspektiiviin. Niitä tarkastellaan vuoroitellen suhteessa kaikkiin haastatteluihin, joissa käsitellään samaa teemaa ja suhteessa yksityiseen haastatteluun. Analyysi suoritetaan siten, että ensin tarkastellaan tiettyä teemaa kaikkien haastateltavien haastatteluissa. Tämän jälkeen siirytään arvioimaan niitä haastatteluja kokonaisuutena, joissa kyseistä teemaa on käsitelty erityisen kiinnostavalla tavalla. (Hirsjärvi ja Hurme, 2022.)

Tässä työssä analysointiin käytettiin Tuomen ja Sarajärven (2018) ja Milesin ja Hubermanin (1994) malliin pohjautuvaa aineistolähtöistä analyysimallia. Se perustuu alkuperäisten ilmausten redusoinnille eli pelkistämiseksi, klusteroinnille eli ryhmittelylle sekä abstrahoinnille eli teoreettisten käsitteiden luomiselle. Tämän mallin mukaisesti aineistolta kysyttiin tutkimustehtävään liittyviä kysymyksiä. Nämä lauseet nostettiin esiin ja pelkistettiin yksittäisiksi ilmauksiksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

TAULUKKO 1. Esimerkki pelkistettyjen ilmausten muodostumisesta.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Mutta enempi ehkä tämä ammattimaisempi niin kuin soittamiset ja tämmöset niin se on aika pitkälti kiinni siitä niinkun henkilöstön omista taidoista ja sitten tämmösestä, kuinka paljon siihen on niin kun kiinnostusta tai, jos ite on vaikka harrastanut musiikkia tai soittamista, sitten niinku sitä tietenkin haluaa tuoda tähän työhön myös. ja silloin se on sellanen vahvuus.	Musiikin opetuksen taso kiinni henkilöstön omista taidoista ja kiinnostuksesta. Aiempi harrastuneisuus nähdään vahvuutena.

<p>Mutta esimerkiksi itselläni ei ole mitään musikaalisia taustoja, niin mun kanssa se on enempi sellasta, että perusrytmisoittimet menee ja se laulaminen, mutta sellanen syvempi osaaminen jää itsellä niinku sille sivumalle.</p>	<p>Koetaan, että kun ei itsellä ole musikaalista taustaa, ei osata opettaa musiikkia syvemmin.</p>
<p>No mä oon ihan kokenut, että se on ihan luonnollinen osa tätä varhaiskasvatusta. Että ei se oikein vaikealta tunnu, mutta kyllä sitä välillä toivois, että olis vaan vähän enemmän sitä tietämystä siitä soittamisesta ja säestämisestä. Itse osaan vain noita rytmisoittimia käyttää. Pienten kanssa se on vielä ehkä helpompaa, koska se on enemmän sitä tutustumista niin sit siinä ei tarvi olla mitään hienouksia, mutta isommilla vois alkaa tekeen sit jo vähän enempi.</p>	<p>Musiikki koetaan luonnolliseksi osaksi varhaiskasvatusta. Toivoisi osaavansa enemmän soittamista ja säestämistä kuin pelkkiä rytmisoittimia.</p>
<p>mulla on yleensä joku ajatus niistä sellanen punainen lanka ja sitten tiimipalaverissa me yhdessä suunnitella, että mä ehdotan mitä olen miettinyt ja sitten yhdessä pätkimme lauluja yhdessä ja etsimme niitä. Sitten monesti käy niin, että kun tuo toinen hoitaja osaa enemmän musiikki juttuja niin hän ottaa enemmän niistä koppia.</p>	<p>Musiikkihetkien suunnittelussa yleensä punainen lanka. Suunnitellaan yhdessä, mutta toteutuksessa soittamisen ja säestyksen vastuu sysätään helposti sille, joka sitä osaa.</p>

Tuomi ja Sarajärvi (2018) jatkavat, että aineiston tiivistämisen jälkeen seuraa aineiston klusterointi eli ryhmittely. Alkuperäiset ilmaukset käydään läpi, ja aineistosta etsitään käsitteitä, jotka kuvaavat samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Saman ilmiön kuvaavat asiat ryhmitellään ja yhdistetään eri luokkiin, joista muodostetaan alaluokkia. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston ryhmittelystä alaluokkiin.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Laulatetaan lapsilla vain sellaisia lauluja, joita he osaavat jo entuudestaan.	Laulaminen

Jokainen päivä aloitetaan aamupiirissä lauluilla ja lauluilla.	
Lauletaan joka aamu viikonpäivä laulu, jolla aloitetaan päivä. Voidaan myös laulaa joku muukin laulu.	
Musiikkiliikuntaleikkejä leikitään jumpan omaisesti tai sitten mennään pää, olkapää, peppu leikkejä.	Musiikkiliikunta
Musiikkiliikuntaleikkejä mennään cd:n tahdissa, mutta paljoka ei lapsia soitateta.	
Soittimia on esillä lapsille, mutta niiden käyttö varmaan lisääntyisi, jos osaisi opettaa lapsille mitä niillä tehdään.	Soittaminen ja soittimien käyttö
Ryhmisoittimilla soitetaan. Välillä keksitään lauluihin ihan omia soittojuttuja.	

Tuomi ja Sarajärvi (2018) pitävät tärkeänä, että aineiston käsitteellistämässä erotetaan tutkimuksen kannalta tärkeä tieto. Tässä työssä aineisto määritti sen, kuinka monta eri luokkaa voitiin muodostaa. Aineiston ryhmittelyä jatkettiin niin, että yhdistettiin alaluokkia pääluokiksi. Eri luokkien avulla voitiin vastata tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

TAULUKKO 3. Esimerkki aineiston ryhmittelystä alaluokista pääluokkiin.

Alaluokka	Pääluokka
Soittimien käyttö ja soittaminen	Musiikin opetus / käyttö ryhmässä
Laulaminen	
Musiikkileikit	
Musiikkihetkien määrä viikossa	
Musiikkitermistö	Varhaiskasvattajan oma musiikillinen osaaminen
Säestystaito	
Laulunopetus	
Musiikkiliikunta	

Pääluokista muodostui tutkimuskysymyksiin vastaava yhdistyvä luokka ja sen koava käsite (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

TAULUKKO 4. Esimerkki aineiston käsitteellistämistä pääluokista yhdistävään luokkaan.

Pääluokka	Yhdistävä luokka
Tuli, jota haluaisi saada	Tulevaisuus
Lisäkoulutus	
Päiväkotimuskari toiminta	

3.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa noudatetaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2019) ja ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (Arene 2020) antamia ohjeita hyvästä ja eettisestä tutkimustyöstä. Kaikissa tutkimuksen vaiheissa kiinnitetään erityistä huomiota rehellisyyteen, huolellisuuteen, tarkkuuteen, muiden tutkijoiden työn kunnioittamiseen sekä eettisesti kestäviin tiedonhankintamenetelmiin (ks. TENK 2012, 6).

Haastatteluihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja tutkittavat tulevat saamaan ennen suostumustaan tarpeeksi tietoa tutkimuksen sisällöstä sekä kuinka heidän henkilötietojaan käsitellään (ks. TENK 2019, 8–9). Tutkimuksessa ei tule ilmi muuta kuin henkilöiden ammattinimike. Eli ovatko he varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomeja vai varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Päiväkotien nimiä ei tulla tutkimuksessa kertomaan, muuta kuin, että päiväkodit ovat Tampereen kaupungin päiväkoteja. Lapsiryhmistä ei tule ilmi muuta kuin lapsiryhmän koko musiikilliseen hetkeen osallistuessa. Yleisen periaatteen mukaisesti pyrittiin suojelemaan haastateltavien henkilöiden yksityisyyttä. Tästä syystä raportoinnissa pidettiin huolta siitä, että poistettiin sellaiset tiedot, jotka voisivat mahdollistaa haastateltavien tai heidän edustamiensa päiväkotien tunnistamisen helposti (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 22; TENK 2019, 12).

Hirsjärvi ym. (2009) toteaa, että tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa se, kuinka johdonmukainen tutkimusprosessi on ja kuinka tarkasti tutkimusprosessin eri kohdat ja tulokset kerrotaan. Tässä työssä kaikki kohdat tullaan kuvaamaan sel-

keästi ja johdonmukaisesti. Tutkimusmenetelmän valintaa on perusteltu, tutkimuksen olosuhteita tullaan tarkastelemaan ja aineiston analyysia on havainnollistettu, kuinka se tulee etenemään. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.)

4 TULOKSET

Tulososion ensimmäisellä puoliskolla käsittelen varhaiskasvattajien käsityksiä musiikin opettamisesta sekä musiikin toteutumisesta ryhmässä. Tarkastelen heidän käsityksiään ja kokemuksiaan musiikin opetuksesta sekä käytöstä ryhmässä, varhaiskasvattajan omasta musiikillisesta osaamisesta, opetuksen suunnittelemisesta sekä musiikin käytön ja opetuksen muutoksista vuosikymmenien aikana Tulososion toisessa osassa tarkastelen opettajien käsityksiä, kuinka opetusta voitaisiin kehittää tulevaisuudessa sekä toiminnallisen tuokion saamasta hyödyistä ja toimivuudesta. Ensimmäisessä osassa vastaan tutkimukseni kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Toisessa osassa vastaan tutkimukseni kolmanteen tutkimuskysymykseen.

4.1 Varhaiskasvattajien käsityksiä ja kokemuksia musiikin opetuksesta ja käytöstä varhaiskasvatusryhmässä

5. TAULUKKO

Kuvauskategoria	Alakategoria	Maininnat
Musiikinopetus / käyttö ryhmässä	Soittimien käyttö / soiton opetus	12
	Laulaminen	8
	Musiikkileikit	4
	Musiikkihetkien määrä viikossa	12
Varhaiskasvattajan oma musiikillinen osaaminen	Musiikin termistö	7
	Säestystaito	7
	Laulunopetustaito	8
	Musiikkiliikunta	4
Suunnitteleminen	Tiimin kesken	7
	Musiikillisten tavoitteiden suunnittelu	6
	Suunnittelun helppous / vaikeus	4
Muutokset vuosikymmenien aikana	Nykypäivänä paremmin	3
	Nykypäivänä huonommin	4

4.1.1 Musiikin opetus ja käyttö ryhmässä

Ensimmäiseen kuvauskategoriaan muodostin neljä alakategoriaa teemoista, jotka nousivat varhaiskasvattajien haastatteluista. Musiikin käytöstä varhaiskasvattajilla nousi esiin laulaminen, joka koettiin hyvin tärkeäksi osaksi jokapäiväistä arkea.

Taulukosta käy ilmi, että varhaiskasvattajat nostivat esille laulamisen musiikin opetuksessa ja käytössä. Varhaiskasvattajien käsitys musiikinopetushetkestä tai musiikin käytöstä oli monilla aamupiirillä laulaminen ja laulaminen ylipäätään. Laulamista varhaiskasvattajat kertoivat tapahtuvan joka päivä ja suurimmalla osalla sitä tapahtui aamuisin aamupiirin yhtenä osana. Osa varhaiskasvattajista kertoi aamupiirissä olevan osana laulun, joka aloittaisi päivän ja opettaisi esimerkiksi viikonpäiviä.

”Aamupiirillä joka päivä lauletaan muutama laulu. ” (vk. 5)

”Meillä on kyllä joka päivä, ihan siis joka päivä meillä on jotain. Tai siis kun meillä esimerkiksi tossa meidän ryhmässä me ollaan aina kun me mennään niin siinä meillä on aina tietty laulu, millä me aloitetaan päivä, niin se on ainakin. ” (vk. 2)

”Laulaminen on päivittäistä” (vk. 6)

Osa varhaiskasvattajista kertoi ryhmän pitävän joskus musiikkihetken, joka tarkoitti lauluhetkeä salissa koko ryhmän tai kahden ryhmän kesken. Laulamista tapahtui kuitenkin joko hyvin suunniteltuna tai ex tempore tuokioina. Jotkut ryhmät lauloivat samaan teemaan liittyviä lauluja vuodenkin esimerkiksi meri/vesilauluja tai vuoden aikoihin liittyviä lauluja. Osa taas lauloi lauluja johonkin juhlaan liittyvissä hetkissä, kuten joulu ja pääsiäinen. Jotkut varhaiskasvattajat taas laulattivat tunnekasvatukseen liittyviä lauluja. Laulamista lasten kanssa tehtiin myös hyvin usein ryhmän omissa tiloissa yleensä ”nukkarissa” tilassa, jossa lapset viettävät myös lepo hetken päivän aikana.

Yksi varhaiskasvattaja kuitenkin mainitsi, että erityislasten kanssa musiikin käyttö on päivittäistä ja sitä saatetaan käyttää joka hetkessä. Musiikki ja laulaminen on

yksi toimintamuoto, jolla erimerkiksi pukemisesta saa miellyttävämpää ja erityislasi saattaa ymmärtää pukemisen ja sukan laittamisen jalkaan paremmin laulun kautta.

”Musiikki on mukana päivittäin melkein joka hetkessä erityislasten kanssa. Se on melkein kuin yksi työväline.” (vk. 7)

Haastatteluissa kävi ilmi, että kyseisissä päiväkodeissa muu muusikin tekeminen esimerkiksi soittaminen ja soiton opetus oli hyvin vähäistä. Mainintoja tuli paljon, koska haastatteluissa keskustelu kallistui haastateltavien kanssa paljon siihen, miksi soittaminen oli vähäistä ryhmissä. Osa varhaiskasvattajista koki, että lasten kanssa soittaminen on vaikeaa. Esimerkiksi perussykkeessä soittaminen koettiin musiikin teorian opettamisena, jota varhaiskasvattajat eivät omasta mielestään osaa opettaa.

Rytmisoittimia osa varhaiskasvattajista kertoi käyttävänsä esimerkiksi kapuloita ja joitain rumpuja, mutta nämäkin varhaiskasvattajat kertoivat soittamisen olevan vain kapuloiden yhteen naputtamista ilman musiikillisia tavoitteita. Soittimilla soittaminen tuntui olevan vaikeaa ja moni varhaiskasvattaja nosti esiin seikan, että ei oikein tiedä mitä soittimilla tehdään lasten kanssa.

”Jos lapset saavat vaikka kapulat, niin ne on siitä ihan, että jee, mutta itselle on semmonen tunne, että ei oikein tiedä mitä niiden kanssa tekisi ja miten niiden kanssa voisi soittaa.” (vk. 4)

”Mutta esimerkiksi meillä on laattapaloja, mutta kun kukaan ei osaa soittaa niillä, mä en ainakaan itse osaa tai tiedä yhtään mitä mä niillä teen.” (vk. 6)

Muutaman mielestä he eivät voineet osata opettaa soittimilla soittoa, koska olivat itse epämusikaalisia ihmisiä. Varhaiskasvattajat kuitenkin tiesivät ja ymmärsivät lasten tykkäävän erilaisten soittimien soitosta ja toivat esille sen, että soittaminen kehittää lasten rytmitajua ja soittamista voisi käyttää apuvälineenä esimerkiksi matematiikan opettelussa. Haastattelijana sain kuvan, että muutama varhaiskasvattaja koki soittamisen vain perussykkeessä soittamiseksi eikä tiennyt tai osannut kuvitella, että soittaminen voi tarkoittaa dynamiikan vaihtelun opettelemista tai keston ymmärtämistä.

”Soittimet ovat saataville lapsille, mutta niiden käyttö varmasti lisääntyisi ja ne kiinnostaisivat lapsia enemmän, jos osaisi opettaa lapsille niiden käyttöä.” (vk.5)

Muutama varhaiskasvattaja totesi soitattavansa tiettyjä rytmisoittimia vain niissä lauluissa, joihin ne kuuluvat. Tuntui kuin heillä olisi ollut käsitys, että esimerkiksi triangelia ei voi soittaa kuin vain esimerkiksi Tuiki tuiki tähtönen -laulussa.

”No, kun ne kuuluu joihinkin lauluihin. Johonkin lauluun kuuluu esim. triangeli näitisti. Soittimia soitetaan niissä tietyissä lauluissa, mihin ne kuulu.” (vk.2)

Musiikkihetkiin laulamisen ja soittamisen ohessa kuuluu myös vahvasti musiikki- liikunta ja musiikkileikit. Haastatteluissa varhaiskasvattajat kertoivat musiikkileik- kien kuuluvan myös musiikinopetukseen ja käyttöön päiväkodin arjessa. Musiik- kileikeiksi nimettiin roolileikkejä, kuten kolme pientä pukkia tai kolme karhua ja kultakutri. Musiikkileikeiksi kasvattajat nimesivät myös käsileikit. Laulun sanojen mukaan keksittiin käsiliikkeitä, jotka auttoivat muistamaan laulun sanoja. Esimer- kiksi Hämähämähäkki tai Pienen pieni veturi. Pienten lasten ryhmässä käsileik- kien tärkeyttä korostettiin. Kaikki ryhmässä eivät osaa vielä puhua, joten käsileik- keihin on helppo tulla mukaan, vaikka ei osaisi laulaa sanoja.

Musiikin opetuksesta keskusteltaessa varhaiskasvattajilta kysyttiin, kuinka usein he pitävät varsinaisia musiikkihetkiä päiväkodissa. Varhaiskasvattajien vastauk- set hieman erosivat tässä kohtaa, sillä osa kertoi pitävänsä varsinaisia musiikkiin pyhitettyjä hetkiä kerran viikossa ja osa taas kuvasi varsinaisien musiikkihetkien olevan varsin satunnaisia arjessa. Nämä varhaiskasvattajat, jotka kertoivat pitä- vänsä varsinaisia musiikkihetkiä, kertoivat musiikkihetkien pitävän sisällään lau- lua, soittoa ja liikuntaa ja tämä tapahtui yleensä kerran viikossa tai kerran kah- dessa viikossa. Yleensä tätä varten ryhmä oli saanut käyttöönsä päiväkodin salin, jossa oli enemmän tilaa tehdä ja liikkua. Toinen puoli varhaiskasvattajista puo- lestaan kertoi, että satunnaiset musiikkihetket pidettiin oman ryhmän tiloissa ja tällöin musiikkihetki oli sisällöltään enemmän pidempi lauluhetki, kuin aamupiirillä

toteutettu lauluhetki. Pienten lasten ryhmät kertoivat välillä tekevänsä myös yhteistyötä niin, että kaksi ryhmää pitivät isomman musiikkihetken yhdessä salissa. Isompien lasten ryhmät puolestaan eivät kertoneet tekevänsä yhteistyötä. Kuitenkin pääsääntöisesti kaikki kertoivat laulua ovat joka päivä. Isomman musiikkihetken toteutus oli kuitenkin joidenkin ryhmien arjessa säännöllisemmin toteutettu kuin toisten.

”Kerran viikossa isompi koko ryhmän musiikkihetki ja aamupiirillä joka päivä lauletaan muutama laulu. Musiikkihetkessä pyritään myös menemään roolileikkejä yms.” (vk. 6)

”...mutta on se aika vähäistä se itse musiikkihetki, että se on enemmän sit niin, että aamupiirillä kun katsotaan kalenteria, mutta siinäkin on tosi vähän niitä mitään soittimia tai mitään sitten se on lauluja mitä on.” (vk. 4)

4.1.2 Varhaiskasvattajan oma musiikillinen osaaminen

Toiseen kuvauskategoriaan muodostui myös neljä alakategoriaa. Varhaiskasvattajan omaan musiikilliseen osaamiseen liittyen nousi esiin musiikkikasvatus termin tiedäminen ja ymmärtäminen, säestyssoittotaito, laulunopetustaito ja musiikkiliikunnan toteuttaminen.

Varhaiskasvattajien haastatteluissa nousi esille kasvattajien musiikkikasvatustermin tiedäminen ja yleisesti musiikin termien tunteminen ja tarkoituksien tiedäminen. Luimme yhdessä varhaiskasvattajien kanssa Tampereen varhaiskasvatus suunnitelmaa ja musiikin ilmaisun osiota. Keskustelimme siitä, kuinka hyvin he ymmärtävät varhaiskasvatussuunnitelmassa esitettyjä musiikkikasvatustermejä. Kaikki haastateltavat ymmärsivät osan musiikin ilmaisun osiosta, ja osa tekstistä jäi lähestulkoon kaikilla hämäräksi. Kun myös kysyttiin, osaisivatko varhaiskasvattajat ottaa huomioon varhaiskasvatussuunnitelmassa esiintyviä musiikillisia tavoitteita, lähes kaikki vastasivat kielteisesti. Esimerkkinä sanat perussyke ja kehosoittaminen tiedettiin jotenkin, mutta sanat sanarytmi ja musiikin sointiväri olivat hyvin vieraan tuntuisia sanoja kaikille varhaiskasvattajille.

”Kehosoittamista käytämme ja yhdistämme perussykkeen siihen, mutta en tiedä mitä sanarytmi tarkoittaa tai miten sitä voisi opettaa.” (vk. 7)

”Perussykkeen ymmärrän, mutta muut termit olivat vieraita.” (vk. 6)

”Kehosoittamista käytämme ja yhdistämme perussykkeen siihen, mutta en tiedä mitä sanarytmi tarkoittaa tai miten sitä voisi opettaa.” (vk. 4)

Säestyssoittamisen taito nousi myös esiin haastatteluissa. Kasvattajan säestyssoittotaitoa pidettiin tärkeänä ja hienona asiana. Säestyssoitto musiikkihetkissä nähtiin hyvin tärkeäksi osa-alueeksi. Säestyssoittotaitoa arvostettiin, mutta samalla melkein jokainen varhaiskasvattaja tunnusti, että ei osaa soittaa mitään säestyssoitinta. Tässä yhteydessä säestyssoittimilla tarkoitettiin pianoa, kitaraa, ukulelea ja kannelta. Säestyssoittimen soittamisen opettelu koettiin myös haastattavien joukossa lähes mahdottomaksi, sillä osa piti itseään hyvin epämusiikalisena ihmisenä. Yksi varhaiskasvattajista kertoi opetelleensa ukulelen sointuja ja säestäneensä sillä musiikkihetkissä, mutta kertoi sen olevan kuitenkin työstä opetella säestämään uusia lauluja. Päiväkodissa muutamassa ryhmässä oli muutama pianon soittoa hallitseva työntekijä ja musiikkihetkien tai laulutuookioiden säestäminen jäi kasvattajien mukaan aina heidän vastuulleen. Säestyssoittamista pidettiin kuitenkin hyvin tärkeänä osana, koska kaikkia lastenlauluja, kun ei kuitenkaan vielä varhaiskasvattajien mukaan löydy YouTubesta, Spotifystä tai internetistä.

”Meistä kukaan tässä ryhmässä ei osaa soittaa kunnolla.” (vk. 5)

“...ite en kyllä osaa muuta, kun ehkä jonkun Ukko Nooan soittaa. Onneksi ryhmässä on kollega, joka osaa vähän säestää pianolla.” (vk.1)

Säestystaidon lisäksi haastatteluissa keskusteltiin laulunopetuksesta ja laulunopetustaidoista. Niin kuin tuloksista on käynyt ilmi, päiväkotien ryhmissä laulettiin lähes joka päivä, joten varhaiskasvattajien laulunopetustaidot kiinnostivat, kuinka he valitsevat lauluja ja miten he opettavat ne lapsille. Varhaiskasvattajat kertoivat, että osassa ryhmistä uusia lauluja opetellaan ja ne opetellaan ensin kaikumene-

telmää käyttäen, että ensin laulaa kasvattaja ja sitten lapset. Osa varhaiskasvattajista kuitenkin kertoi, että ei laulata tai opeta lapsille uusia lauluja, koska on itse niin epävarma omasta laulutaidostaan. Ryhmässä lauletaan vain niitä lauluja, joita kasvattaja tietää lapsien osaavan entuudestaan, jotta hänen ei tarvitse laulaa mallina lapsille. Jotkut tekivät myös niin, että harjoittelivat lasten kanssa ensin syksyllä yleensä muutaman laulun, joita sitten laulettiin koko vuosi laulupussista nostamalla.

”Mä en opeta lapsille uusia lauluja, mutta jos joku tuttu laulu lapsille, niin niitä mä voin sitten laulattaa.” (vk.3)

”Onneks on noi ipadit, että sen kanssa mä voin laulaa, kun siinä on se tuki ja turva mukana.” (vk.5)

Musiikkiliikunnasta nousi myös mielenkiintoisia keskusteluita varhaiskasvattajien kanssa. Kysyttäessä varhaiskasvattajilta liikkuvatko he musiikkihetkissä lähes jokainen kasvattaja vastasi, että kyllä me teemme musiikkijumppaa Fröbelin palikoiden tahdissa. Musiikkiliikunta näissä päiväkodeissa ymmärrettiin enemmän Jumppalaulun kaltaisena musiikkijumppana, kuin tavoitteellisena musiikin kuuntelun ja kehon liikkeen yhdistämisenä. Kaksi kasvattajista kertoi tanssivansa lasten kanssa huivitansseja sekä yrittävänsä keksiä lapsille aivan itse musiikkiliikunta leikkejä. Nämäkin kasvattajat kuitenkin totesivat, että YouTubesta otettu musiikkijumppa on vain niin paljon helpompi toteuttaa, kuin opettaa lapsille alusta asti koreografioita.

”No joo hän ei yleensä tulee sitten nauhalta, niin ehkä on joku Fröbelin palikat. Ne on tosi suosittuja niin sen mukaan me mennään niitä laululeikkejä.” (vk.3)

”Jos meillä on jumppasali käytössä, tehdään ihan musiikkijumppaa, että siinä on sellasia musiikkileikkejä, että mennään musiikin tahdissa. Mutta paljon mennään myös omassa ryhmässä esim. pää, olkapää, peppu tyylisiä leikkejä.” (vk.1)

Liikunta itsessään nousi kuitenkin tärkeäksi aiheeksi ja kaikki varhaiskasvattajat olivat sitä mieltä, että lasten pitäisi liikkua enemmän, sillä nykypäivänä lapsia istutetaan liikaa ja lapset eivät liiku tarpeeksi. Moni ei ollut tullut ajatelleeksi, että musiikkihetkiinkin voisi ottaa liikuntaa niihin samoihin lauluihin, mitä he jo laulavat lasten kanssa. Monien apuvälineiden käyttö tuntui olevan myös vierasta. Moni

tiesi esimerkiksi leikkivarjon, mutta kertoivat, että sitä käytetään vain erikseen liikuntahetkissä eikä musiikkihetkissä. Päiväkodilla oli kuitenkin koko talon yhteinen jumppatuokio ulkona.

4.1.3 Suunnitteleminen

Kolmanteen kuvauskaterogiaan, joka kuvasi suunnittelua muodostui kolme alakategoriaa. Suunnitteleminen muodostui tiimien kesken tehtävästä suunnittelusta, musiikillisten taitojen suunnittelusta musiikkihetkiin sekä suunnittelun kokemisesta helppona tai vaikeana.

Musiikkihetkiä on päiväkodissakin hyvä joskus suunnitella. Haastatteluissa varhaiskasvattajat kertoivat suunnittelun tapahtuvan yleensä oman ryhmän tiimin kesken. Ketään varhaiskasvattajaa ei jätetä yksin suunnitteluvastuuseen, vaan musiikki- ja lauluhetkien suunnittelu tapahtuu kollegojen kesken. Yhden ryhmän kasvattajat kertoivat, että he ovat jakaneet taidekasvatuksen suunnitteluvastuuta niin, että yksi suunnittelee suurempana kokonaisuutena musiikkia ja yksi askartelua. Tiimin kesken kuitenkin päätetään kaikki tarkemmin. Suunnittelua oli myös monenlaista. Osa kasvattajista suunnitteli musiikkihetkien laulut ja teemat vuodeksi eteenpäin esim. metsäteema tai meriteema. Osa taas kertoi suunnittelun tapahtuvan joskus saman päivänkin aikana, kun musiikkihetken on tarkoitus olla. Erityislasten ryhmässä työskentelevä kasvattaja kertoi suunnittelun olevan joskus melko suuritöistä ja se täytyy aloittaa hyvissä ajoin, jotta ehtii etsimään kaiken tukimateriaalin valmiiksi.

”Suunnitellaan yhdessä ja ryhmässä koko vuoden kestävä teema, jonka ympärille laulujakin valitaan.” (vk. 6)

”Tota välillä se on sitten se, että samana aamuna vasta mietitään, että mitä otetaan aamupiirillä niin aika hetkessä se suunnittelu sitten tapahtuu.” (vk. 4)

”Erityislasten kanssa pitää aika paljon suunnitella etukäteen tukikuvista lähtien musiikki, jotta lapset pystyvät omaksumaan.” (vk.7)

Musiikkihetkien suunnittelussa yksi tärkeimpiä asioita on teemojen ja erilaisten laulujen lisäksi musiikillisten tavoitteiden suunnittelu. Musiikillisilla tavoitteilla

yleensä tarkoitetaan esimerkiksi dynamiikka vaihtelujen erottamista eli hiljaa/voimakkaasti soittaminen tai laulaminen. Tempo käsitteen opettelu musiikkiliikkuen tai soittaen esimerkiksi nopeasti tai hitaasti. Lauluihin ja leikkeihin saa paljon erilaisia variaatioita tavoitteiden asettamisen kautta. Yksi koko vuoden kestävä musiikillinen tavoite koko ryhmällä voisi olla perussykkeessä soittaminen. Varhaiskasvattajien haastatteluista nousi ilmi, että aika harva kasvattaja osasi suunnitella musiikillisia tavoitteita lauluihin tai leikkeihin. Tämän vuoksi esimerkiksi soittaminen ja soittimilla tekeminen myöskin tuntui suurimmasta osasta kasvattajista vaikeana ja haastavana. Soittimilla soittaminen voi muodostua tylsäksi, jos ei keksi erilaisia tapoja työstää musiikillisia tavoitteita. Musiikkikasvatustermistön huono tunteminen edesauttaa myös sitä, että ei yksinkertaisesti tiedetä mitä sanarytmi tarkoittaa. Jos ei tiedä asiaa on tietenkin vaikea osata suunnitella sellaista toimintaa.

”Me ei osata suunnitella sitä musiikkia.” (vk. 6)

”En mä ajattele mitään musiikillisia tavoitteita tai semmoisia” (vk. 3)

Haastatteluissa puhuimme varhaiskasvattajien kanssa myös suunnittelun helpoudesta tai vaikeudesta. Varhaiskasvattajat avasivat kokemuksiaan ja käsityksiään suunnittelusta. Ne varhaiskasvattajat, jotka vastasivat musiikkihetkien olevan enemmän lauluhetkiä, kokivat suunnittelun suhteellisen helpoksi ja laulujen valitseminen tuntui helpolta. Puolestaan ne, jotka kertoivat pitävänsä musiikkihetkiä ja soittavansa lasten kanssa kertoivat suunnittelun vievän aikaa ja välillä olevan vaikeaa, kun ei tarkasti tiedä mitä esimerkiksi soittimien kanssa tekisi. Ne varhaiskasvattajat, jotka kokivat suunnittelun helpoksi ja ei niin aikaa vieväksi totesivat kuitenkin, että jos he alkaisivat miettiä enemmän musiikillisia tavoitteita ja jos he soittaisivat enemmän lasten kanssa, heillä menisi suunnittelussa varmasti paljon enemmän aikaa ja se olisi vaikeampaa.

”Jos on tuttuja lauluja, joita lapsetkin osaavat suunnittelu on helppoa.” (vk. 3)

”Mulle ei ole kukaan opettanut ikinä sitä, että miten sitä musiikkia pitäisi niihin musiikkihetkiin esimerkiksi suunnitella, niin niihin menee aikaa ja se on välillä vaikeaa.” (vk. 6)

4.1.4 Muutokset musiikin opetuksessa ja käytössä vuosikymmenien aikana

Neljänteen kuvauskategoriaan muodostui varhaiskasvattajien puheista kaksi alakategoriaa, jotka käsittelivät muutoksia musiikin opetuksessa. Muutama varhaiskasvattaja on ollut kolmekin vuosikymmentä töissä varhaiskasvatuksen alalla, joten haastatteluissa keskustelu ajautui siihen, millä tavalla musiikin opetus ja käyttö ovat muuttuneet. Toinen alakategoria kuvaa sitä, mikä nykypäivänä musiikin opetuksessa on paremmin ja toinen alakategoria puolestaan sitä, että mikä on mennyt varhaiskasvattajien mielestä huonompaan suuntaan.

Muutama varhaiskasvattaja totesi, että nykyään musiikkia on paljon laajemmin saatavana kuin ennen. Lastenlaulut ovat menneet eteenpäin ja niitä hurjan paljon enemmän. Valinnanvaraa löytyy melkein teemaan kuin teemaan. Musiikkia on tarjolla myös erilaisissa palveluissa kuten YouTube ja Spotify, josta äänitteitä löytää nopeasti. Teknologia on mennyt myös paljon eteenpäin, että nykyään musiikin pystyy soittamaan, vaikka puhelimesta eikä CD-levyltä. On tehty myös paljon lastenlaulukirjoja, josta löytyy nuotit ja sanat sekä useimmista jo valmiita leikkiohjeitakin.

“Mun mielestä musiikki on mennyt parempaan suuntaan. Se on jotenkin laajempaa, että niin kun ajattelen, että tuntuu siltä, että ennen vain laulettiin eikä ollut välttämättä mitään taustanauhaa.” (vk. 7)

Toisaalta nykypäivän musiikin opetus ja käyttö varhaiskasvatuksessa sai myös soraääniä. Eräät varhaiskasvattajat kokivat, että nimenomaan varhaiskasvattajien kokonaisvaltainen musiikin osaaminen on huonontunut. Varsinkin varhaiskasvatuksen opettajilla on paljon vaillinaisemmat osaamistaidot kuin ennen vanhaan. Ennen melkein jokainen varhaiskasvatuksen opettaja osasi säestää musiikkia pianolla tai kitaralla, mutta nykyään varhaiskasvattajat kertoivat hyvin harvan osaavan soittaa mitään soitinta. CD:n kanssa laulamista on tuntunut tulleen enemmän sääntö kuin poikkeus.

Varhaiskasvattajat kertoivat myös, kuinka ennen viisivuotiaita lapsia opetettiin soittamaan nokkahuilua päiväkodissa ja lapset osasivat sellaisiakin lauluja, joita nykypäivänä kolmasluokkalainen ehkä osaa soittaa. Lapset eivät saa enää mallia soittamiseen tai soittimien oikeaoppiseen käyttöön. Varhaiskasvattajista tuntuu, että ei ole aikaa enää perusteelliselle opetukselle.

”Todella paljon on muuttunut musiikin opetus! Neljäkymmentä vuotta, kun olen ollut alalla. Harvemmin enää edes lapset soittaa mitään triangelia tai kapuloita. Tuntuu, että se on ihan vaan sen taustamusiikin mukana soittamista.” (vk. 2)

”Kyllä silloin aikoinaan oikeasti opetettiin, kuinka vaikka kapuloita pidetään ja kuinka triangelia soitetaan. Nyt jotenkin tuntuu, että kaikki semmonen jää. Kunhan vaan hakkaa niitä soittimia ja kunhan saa vaan meteliä paljon.” (vk. 6)

4.2 Musiikin opetuksen kehittäminen päiväkodissa

Muodostin aineiston pohjalta neljä kuvauskategoriaa, jotka vastaavat kolmanteen tutkimuskysymykseen, kuinka musiikin opetusta kehitetään päiväkodeissa tulevaisuudessa. Kuvauskategoriat jaoin edelleen alakategorioihin. Alla olevassa taulukossa nähdään varhaiskasvattajien käsityksiä siitä, miten ja millaisilla toimenpiteillä musiikin opetusta voitaisiin parantaa.

6. TAULUKKO

Kuvauskategoria	Alakategoria	Maininnat
Tuki, jota haluaisi saada	Käytännön vinkit	4
	Materiaalipaketti	3
	Teoriatieto	2
	Ulkopuolinen pitää koulutuksen	4
Lisäkoulutus	Haluaa saada lisäkoulutusta	5
	Ei ole koskaan tarjottu	4

Koulutuksen antamat lähtökohdat opettaa musiikkia	Musiikkia ei ole ollut omassa koulutuksessa	4
	Yliopisto on tarjonnut	1
Päiväkotimuskaritoiminta	Halutaan heti mukaan	7
	Samalla lisäkoulutusta	3
	Säännöllisyys	1
	Koetaan hyvin tarpeelliseksi	4

4.2.1 Lisäkoulutus

Varhaiskasvattajien käsityksistä nousi ilmi, että lisäkoulutukselle olisi tarvetta. Kaikki varhaiskasvattajat painottivat lisäkoulutuksen olevan yksi isoimmista keinoista, jolla musiikin opetusta voitaisiin parantaa ja kehittää. Lisäkoulutus varhaiskasvattajille nähtiin hyvin tärkeänä ja kaivattuna asiana. Lisäkoulutuksen tarjottavuudesta kysyttäessä kävi ilmi, että varhaiskasvattajat olivat saaneet hyvin vähäisen määrän lisäkoulutusmahdollisuuksia tai ollenkaan koko työuransa aikana.

”En ole saanut koko uran aikana mitään lisäkoulutusta musiikkiin liittyen.” (vk. 5)

Lisäkoulutus ei ole Tampereen kaupungilla ollut mitenkään pakollista ja työnantaja ei ole järjestänyt varhaiskasvattajien mukaan mitään lisäkoulutusta musiikkiin liittyen. Osa varhaiskasvattajista kertoi, että joskus oli sähköpostissa tullut vastaan mahdollisuus päästä johonkin kurssille, mutta hetkisten työpäivien päätteeksi vapaaehtoiselle musiikkikurssille ei ollut tullut lähettyä. Moni varhaiskasvattaja kuitenkin vastasi olevansa hyvin kiinnostunut lisäkoulutusta kohtaan, jos sellainen saataisiin järjestettyä esimerkiksi koko päiväkodin henkilökunnalle osana työpäivää ja työaikaa.

”Musiikki on niin luontevasti osa tätä päiväkotiarkea, että olisi mukavaa saada lisää tietoa ja taitoja sen opettamiseen.”

4.2.2 Lisäkoulutuksen muodot

Musiikin opetuksen tuen ja lisäkoulutuksen lisääminen kuului varhaiskasvattajien mielipiteissä. Tuiksi, joita haluttiin saada, muodostuivat käytännön vinkeistä, materiaali paketin toivosta ja teoretiedon lisäämisestä. Suurin osa haastateltavista haluaisi saada yksinkertaisesti käytännön vinkkejä ja esimerkkejä musiikin opettamisesta ja käytöstä. Soittamisen havainnollistaminen käytännössä oli hyvin toivottua sekä uusien leikkien ja varioimisen mahdollisuuksien oppiminen. Haluttiin myös, että käytännön vinkit ja esimerkit saisi nähdä ja kokea jonkun näyttämänä ja opettamana. Suurin osa varhaiskasvattajista koki ymmärtävänsä ja oppivansa itse enemmän musiikin opettamisesta ja sen käytöstä, jos saa itse kokea ja nähdä koulutusta jonkun ammattilaisen vetämänä, kuin lukemalla oppaista ja kirjoista. Osa varhaiskasvattajista halusi myös saada esimerkkien lisäksi materiaali paketin opettamisen tueksi, jotta kaikkea ei tarvitsi muistaa ulkoa.

”Haluaisin saada vinkkejä ja esimerkkejä, mitä soittimilla tehdään ja mihin niitä voi ottaa mukaan.” (vk. 4)

”Joku ulkopuolinen tulisi näyttämään ja pitämään musiikkihetken tai -hetkiä, joista voisi itse oppia” (vk. 1)

”Joku kertoisi ja näyttäisi, mitä niillä laattapaloilla tehdään tai miten rumpuja voisi hyödyntää lasten kanssa” (vk. 6)

4.3 Varhaiskasvattajien ja lasten mielipiteet muskaritunneista

Kahden muskaritunnin jälkeen varhaiskasvattajilta kysyttiin mielipiteitä demoista ja niistä oppimisesta. Jokainen demoihin osallistunut kiitti tuokioista ja koki niiden avaavan silmiä musiikin opettamisesta. Jokaisen ryhmän lapset selkeästi tykkäsivät muskaritunnista keskellä päiväkotipäivää.

Kysyttäessä oppivatko varhaiskasvattajat tunneista jotain liittyen musiikin opettamiseen, jokainen vastasi myöntävästi. Moni ymmärsi, kuinka paljon musiikin asioita voi opettaa lapsille leikin kautta ja kuinka soittimia voi lasten kanssa hyödyntää ja käyttää. Ymmärrettiin, että musiikkia voidaan opettaa leikkien yhdessä las-

ten kanssa. Esimerkiksi ettei pienille lapsille tarvitse opettaa musiikista ensimmäisenä teoriaa. Varhaiskasvattajat huomasivat, kuinka eri osa-alueita kuten hiljaa ja voimakkaasti sekä nopeasti ja hitaasti voitiin lapsille opettaa leikin yhteydessä ilman, että jokaista sanaa erikseen opetettiin lapsille. Muutama varhaiskasvattajat nostivat esiin muskarituntien tarinallisuuden. Heidän mielestään metsäretki ja karhujen tarina olivat aivan loistava idea. Osa ymmärsi, että musiikkihetken voisi rakentaa keksinyt tarinan ympärille, jolla saa laulut liittymään toisiinsa. Näin lapsillakin säilyisi kiinnostus kauemmin ja he jaksaisivat odottaa, mitä seuraavaksi tehtäisiin.

Moni koki myös, että soittimien käyttöön ottamisen taso laski ja varhaiskasvattajat ottavat musiikkihetkiin enemmän soittimia mukaan. Moni myös ymmärsi, että pientenkin lasten kanssa voi rohkeasti soittaa, vaikka he eivät ymmärtäisi musiikin perusteita ja rytmikkaa vielä siinä iässä. Heidän mielestään lasten on nimenomaan hyvä päästä itse tekemään ja kokemaan, kuin vain katsella. Moni varhaiskasvattaja huomasi, kuinka musiikin, laulujen ja soiton kautta lapset oppivat huomaamattaan myös muita asioita kuin vain musiikillisia asioita.

”Nämä sinun pitämäsi muskaritunnit ovat jo auttaneet minua käyttämään soittimia lasten kanssa.” (vk. 6)

”Koen, että rohkaistuini ottamaan lasten kanssa musiikkia enemmän arjessa. Ja vaikka ei itse osaisi soittaa, niin silti voi antaa lasten soittaa ja opettaa helppoja rytmejä.” (vk. 4)

Varhaiskasvattajilta kysyttiin myös, haluaisivatko he tämän tyyppistä toimintaa lisää päiväkoteihin ja miksi tai miksi ei. Jokainen kyselyyn vastanneista totesi, että haluaisi saada jatkossakin päiväkotiin tämän kaltaista toimintaa. Osa varhaiskasvattajista perusteli vastausta sillä, että he kokivat, ettei monikaan varhaiskasvattaja osaa soittaa tai opettaa musiikkia muuten kuin laulaen. Moni koki, että tämänkaltainen ammattilaisen vetämä muskaritoiminta toimisi lisäkoulutuksena varhaiskasvattajille ja lapset saisivat oikeasti varhaiskasvatussuunnitelman mukaista musiikin opetusta.

”Musiikki on tärkeä työväline tänä päivänä. Musiikki yhdistää,

rauhottaa ja inspiroi lapsia, vaikka meillä ei esimerkiksi olisi yhteistä kieltä.” (vk. 6)

*”Musiikkiin enemmän syventyneet ja ammattitaitoiset henkilöt voivat rikastuttaa musiikin opetusta huomattavasti varhaiskasvatuksessa.”
(vk. 3)*

Muskaritunnille osallistuneilta lapsilta kysyttiin myös heidän mielipidettään muskarituntien jälkeen. Pienten lasten ryhmästä kaksivuotiaat osasivat ilmaista jo mielipidettään ja heiltä tuli suoraan vastausta, että oli ollut tosi kivaa. Isompien lasten ryhmässä kysyttäessä oliko muskaritunnilla kivaa, suurin osa lapsista vastasi, että oli ollut mukavaa tai kivaa. Moni myös totesi ja kysyi, koska tulisin taas uudestaan heille pitämään muskaria. Varhaiskasvattajat myös totesivat ensimmäisen tunnin jälkeen, että heillä muutamat lapset olivat jo laulaneet muskaritunnin lauluja seuraavina päivinä ulkona ja leikkiessä.

”Mä tykkäsin soittaa näillä soittimilla.”

”Oli tosi kivaa! Koska sä tuut taas meille uudestaan?”

5 TULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA

5.1 Yhteenveto

Työssä selvitin minkälaisia käsityksiä ja kokemuksia varhaiskasvattajilla on musiikin opettamisesta ja sen käytöstä päiväkotiryhmässä. Haastattelin tapaustutkimuksessa kahden Tampereen kaupungin päiväkodin varhaiskasvattajia. Varhaiskasvattajat olivat varhaiskasvatuksen opettajia, sosionomeja sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Haastateltavia oli yhteensä seitsemän. Varhaiskasvattajilla oli vaihteleva työkokemusmäärä. Osa oli ollut varhaiskasvattajana vasta muutaman vuoden, kun taas toiset olivat olleet varhaiskasvatuksen parissa töissä melkein kolmekymmentä vuotta. Haastatteluissa käytiin myös keskustelua siitä, miten varhaiskasvatuksessa musiikin opettamisen pitäisi kehittyä tulevaisuudessa. Tapaustutkimuksessa selvisi, että Tampereen kaupungin kahdessa päiväkodissa musiikki on osa jokapäiväistä arkea. Musiikin käyttö on tuttua, mutta musiikin opettaminen itsessään on hyvin vähäistä. Musiikin käyttö on hyvin laulupainotteista ja usein sitä käytetään päiväkotiryhmien aamupiirihetkissä.

Varhaiskasvattajilla ei tuntunut olevan kovin selkeää käsitystä siitä, mitkä ovat musiikillisen ilmaisun tavoitteet varhaiskasvatuksen suunnitelmassa. Käsitykset ja tieto opetettavista asioista olivat paikoitellen hyvinkin heikkoja. Musiikkikasvatusermit olivat monelle varhaiskasvattajalle aivan outoja ja uusia termejä ja sanoja. Käsitys musiikin opetuksesta on näin ollen hyvin hankalaa ja vaikeaa, jos itse ei ymmärrä opetettavia sanoja ja asiakokonaisuuksia. Isoiksi asioiksi nousi myös käsitys siitä, että musiikin opettaminen olisi hyvin hankalaa ja vaikeaa. Moni varhaiskasvattaja kertoi kokevansa turhautumista ja riittämättömyyden tunnetta, koska kokee olevansa epämusikaalinen. Osa turhautuneisuudesta johtui myös siitä, että ei ymmärretä miten ja kuinka musiikkia kuuluu opettaa. Opetussuunnitelmassa ei erikseen kerrota, kuinka musiikkia kuuluisi opettaa. Varhaiskasvattajille kerrotaan vain mitä asioita lapsen tulee oppia musiikista varhaiskasvatuksessa olo aikana.

Osa varhaiskasvattajista puhui myös siitä, kuinka on luovuttanut musiikin opettamisen kanssa. Kaikilla haastateltavilla oli kuitenkin käsitys siitä, kuinka musiikki

on lapselle luonnollinen tapa ilmaista itseään ja kuinka musiikin opetus säännöllisesti toteutuessaan auttaa lasta eri kehityksen osa-alueilla. Varhaiskasvattajat myös tiesivät, kuinka tärkeää musiikki on esimerkiksi maahanmuuttajalapsille, joilla ei ole välttämättä yhteistä kieltä muiden lasten ja varhaiskasvattajien kanssa. Musiikki auttaa sopeutumaan sekä on apu kielellisessä kehityksessä.

Musiikin opettamisesta nousi myös esiin monenlaisia kokemuksia. Haastatte- luissa varhaiskasvattajilta nousi esiin hyviä ja huonoja kokemuksia sekä ongel- makohtia musiikin opettamisesta. Hyviä kokemuksia huomattiin ehkä vähemmän ja huonoja kokemuksia korostettiin.

Moni varhaiskasvattaja koki yllättävästi, että laulaminen ja musiikkileikkien teke- minen ei ollut heidän mielestään varsinaisesti musiikin opetusta. Monilla oli ko- kemus ja käsitys, että soittaminen ja musiikin teorian opettaminen lapsille oli mu- siikin opetusta. Moni koki, että epämusikaalisena ihmisenä ei voi opettaa lapsille rytmisoittimien soittoa ja ei voi opettaa lapsille mitään uutta laulua, koska on itse niin epävarma laulaja. Pitkään varhaiskasvatuksen alalla ja musiikkikasvattajana toiminut Esa Lamponen on havainnut saman ongelman. Hän on tehnyt havain- non, että ”monella on pelko siitä, että jotenkin voisi epäonnistua, vaikka se ei tietenkään ole musiikissa mahdollista.” (Pikkutrilli, 2/2019, 21.) Hyviä kokemuksia puolestaan nousi esiin esimerkiksi koko vuoden kestävästä teemasta ja laulujen kertaamisen hyödystä. Lapset olivat olleet paljon innokkaampia musiikkihetkissä, kun laulut olivat niitä lauluja, joita oli laulettu monta kertaa vuoden aikana. Ker- taamisen oli huomattu olevan hyvä asia musiikissa, mutta laulujen ja leikkien so- veltaminen tuntui monen mielestä vaikealta. Tämän soveltamisen kautta kerta- misesta saisi nimenomaan vielä mielenkiintoisempaa.

Musiikkihetkien järjestämisen koettiin mahdottomaksi säästystaidon puuttuessa. Moni koki, että ei pystyisi helposti oppimaan säästystaitoa. Soittimien soiton vä- häisyys korostui vastauksissa ja siihen syynä oli suurimmaksi osaksi tietämättö- myys mitä kaikkea soittimilla pystyy lasten kanssa tekemään. Toinen syy oli myös yksinkertaisesti soittimien vähäinen määrä. Rytmikapuloita ja marakasseja tuntui olevan jokaisessa ryhmässä, mutta rumpujen, sävelpalojen ja muiden rytmisoitti- mien määrä oli hyvin vähäinen. Musiikkihetkien järjestäminen tuntui olevan han- kalaa myös näistä syistä.

Monilla olisi halua tehdä musiikkia enemmän lasten kanssa, mutta tuntui, että suurin osa varhaiskasvattajista ei oikein tuntunut tietävän mistä aloittaa vinkkien etsimisen. Moni myös kertoi, että uusien asioiden oppiminen ja täydennyskoulutautuminen on mielekkäämpää ja helpompaa, jos saa osallistua ammattilaisen vetämään työpajaan, kuin että lukisi opetusmetodeista kirjoista.

Huonoihin kokemuksiin ja ongelmakohtiin haettiin ratkaisua demomuskaritunneilla, jotka toteutin haastateltavien varhaiskasvattajien päiväkotiryhmissä. Demomuskarituntien tavoitteena oli tuoda vinkkejä ja uusia ajatuksia musiikin opettamisesta päiväkodissa sekä tuoda musiikkitoimintaa lapsille. Samalla nämä päiväkodissa pidettävät muskaritunnit olivat kehitysehdotus tulevaisuuteen, siitä kuinka täydennyskoulutusta voitaisiin järjestää päiväkodin henkilöstölle.

Demomuskarituntien jälkeen tehtiin lyhyt palautekysely sähköpostilla, jossa varhaiskasvattajilta kysyttiin palautetta demomuskaritunneista. Varhaiskasvattajien kokemuksia kysyttiin sekä olivatko he saaneet vinkkejä ja uusia ajatuksia musiikin opettamisesta. Varhaiskasvattajista osa oli kokenut muskarituntien auttavan paljon sekä antanut vinkkejä nimenomaan laulujen ja leikkien varioimiseen. Osa koki, että päiväkodissa pidettävistä muskaritunneista olisi varmasti paljon hyötyä, jos niitä järjestettäisiin säännöllisesti, jolloin myös epämusikaalisuutta kokevat varhaiskasvattajat löytäisivät musiikin ilon ja riemun omaan arkeensa.

Kaikki varhaiskasvattajat kokivat, että muskaritoiminnan tuominen päiväkotiin olisi pelkästään positiivinen asia. Varhaiskasvattajat näkivät päiväkotimuska-reissa paljon positiivisia asioita. Varhaisiän musiikinopettajan pitämä muskari lapsille toimisi ryhmän henkilöstölle täydennyskoulutuksena ja henkilöstö saisi jatkaa ja kokeilla uusia ideoita ja lauluja muina päivinä keskenään ryhmän kanssa. Sellaisetkin lapset, jotka eivät muskaritoimintaan osallistu vapaa-ajalla saisivat myös arvokasta musiikkikasvatusta. Varhaisiän musiikinopettajan suunnittelemat ja vetämät muskaritunnit auttaisivat myös kiireisessä päiväkotiarjessa varhaiskasvattajia suunnittelutöissä ja vapauttaisi henkilöstöä muihin töihin siksi aikaa.

Moni varhaiskasvattaja ymmärsi muskaridemojen myötä, kuinka muskaritunnit it-sessään opettavat lapselle paljon muitakin asioita, kuin vain musiikkia. Yhdessä

tekeminen opettaa lapselle toisten huomioon ottamista ja ryhmähenkeä. Lapsi saa kokea sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja iloa, kun hän pääsee tekemään kivoja asioita muiden lasten kanssa. Muskaritunnit opettavat lapselle odottamisen taitoa ja pitkäjännitteisyyttä sekä keskittymistä, mitkä ovat nykyajan lapsilla ovat osittain kadonneita taitoja. Moni varhaiskasvattaja myös huomasi, että sadutuksen ja puunaisen langan avulla muskarissa lapsille pystyi opettamaan myös paljon muita hyödyllisiä tietoja ja taitoja, jotka eivät varsinaisesti liity musiikkiin. Esimerkiksi värejä, muotoja, vastakohtapareja, eläimiä ja hieno- ja karkeamotoriikkaa sekä paljon muuta. Sadut ja mielikuvitusmaailma opettavat myös lapselle mielikuvituksen käyttöä ja sen kehittämistä. Nykyään monilla lapsilla oman mielikuvituksen käyttö on hukassa ja sitä ei osata käyttää.

5.2 Pohdinta

Tutkimus onnistui suunnitellusti ja tutkimuksen aikataulu pysyi hallinnassa. Haastateltavien varhaiskasvattajien haastattelut saatiin pidettyä tutkimuksen etenemisen kannalta ajoissa keväällä. Haastattelut olivat tarpeeksi pitkiä ja aineistoa saatiin riittävästi tutkimukseen. Haastattelujen litterointi saatiin tehtyä nopeasti, jotta demomuskaritunnit pystyttiin pitämään kevään lopussa ennen kuin varhaiskasvattajilla alkoivat kesälomat. (ks. 3.3.) Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen demomuskaritunteja pidettiin kaksikin jokaiselle ryhmälle, mikä toi lisää arvoa tutkimukselle, yhden muskaritunnin sijasta.

Haastattelut ja paikan päällä tehdyt demotunnit toimivat hyvinä tutkimusmenetelminä. Haastatteluiden pohjalta saatiin enemmän ja yksityiskohtaisempaa tietoa varhaiskasvattajien käsityksistä ja kokemuksista, kuin kyselytutkimuksen pohjalta. Varhaiskasvattajat saivat tuoda esiin kaikki mielipiteensä haastattelun teemoista. Demomuskaritunnit antoivat myös konkreettisia vinkkejä varhaiskasvattajille musiikin opetuksesta ja erilaisista työtavoista sekä niiden toteutuksesta lapsiryhmän kanssa.

Tapaustutkimuksessa oli kuitenkin pieni otanta ja tämän takia tutkimuksen tuloksia ei voitu suoraan verrannollistaa koskevaksi koko maata eikä edes koko Tamperetta. Jotta tutkimus ja sen tulokset olisivat valideja tapaustutkimukseen olisi

voinut ottaa mukaan lisää päiväkoteja. Haastateltavia olisi voinut olla vielä enemmän, jotta Tampereen kaupungin päiväkotien musiikin opetuksen tilanteesta olisi saatu kattavampi kuva. Koko maan päiväkotien tilannetta olisi voinut tarkastella kaikille varhaiskasvattajille lähetettävällä kyselytutkimuslomakkeella, mutta tässä suurena vaarana olisi ollut se, että vastaajia ei olisi tullut tarpeeksi tai vastaajat olisivat keskittyneet vain esimerkiksi Etelä-Suomen alueelle. Demomuskaritunneista olisi voinut tehdä vuoden mittaisen seurantajakson, jotta varhaiskasvattajat olisivat voineet suoraan todeta, oliko tunneista hyötyä ja kuinka paljon. Vuoden mittaiseen seurajaksoon ei kuitenkaan ollut resursseja tämän tutkimuksen teon aikana.

Tämän pienen tapaustutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että Tampereen varhaiskasvatuksessa ei täysin toteudu musiikkikasvatuksen osalta Tampereen varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukainen ajatus siitä, että kaikki lapset saavat yhdenvertaiset edellytykset kasvaa, kehittyä ja oppia. (Tampereen varhaiskasvatussuunnitelma, 2022, 5.) Se ei ole yhdenvertaista oppimista, jos musiikkia on enemmän toisella ryhmällä henkilökunnan osaamisen takia. Se ei ole oikein lapsia kohtaan, että toisten lasten ryhmissä hyödynnetään musiikkikasvatusta päivittäisessä opetuksessa ja hoivatilanteissa ja toisilla sitä saattaa olla kerran viikossa tai kerran kuukaudessa. Lähtökohtaisesti ajatellaan, että varhaiskasvattajilla pitäisi olla samanlaiset edellytykset opettaa ja kasvattaa lapsia. Koulutus ja varhaiskasvatuksen tavoitteet eivät näin ollen ole samalla viivalla.

Aiempien tutkimuksien tuloksiin verrattaessa, tämän tutkimuksen tulokset ovat hyvin samansuuntaiset. (Lundell, 2018; Repo ym., 2019; Tuominiemi, 2020.) Musiikin käyttöä on päiväkodeissa, mutta musiikin opetusta on vähän. Verrattaessa tutkimuksen tuloksia Tampereen varhaiskasvatuksen suunnitelmaan ja musiikin ilmaisu osuuteen, voidaan tutkimuksen pohjalta todeta, että varhaiskasvatuksen suunnitelma musiikkikasvatuksen osalta ei toteudu. Soittamisen ja musiikkiliikunnan vähyyden vuoksi voidaan todeta, että perussykkeen ja sanarytmien hahmotaminen sekä lapsen kiinnostuksen ja musiikkisuhteen vahvistaminen eivät toteudu halutulla tavalla. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2022.)

Varhaiskasvattajat haluavat täydennyskoulutusta ja siitä katsotaan olevan hyötyä kaikille. Niille, jotka jo käyttävät musiikkia sekä niille, jotka ovat musiikin käytön ja opetuksen kanssa hyvin epävarmoja. Tämä tutkimus paljastaa, että jos täydennyskoulutus toteutetaan päiväkotimuskarina, täydennyskoulutuksesta hyötyvät myös suoraan lapset. Päiväkotimuskarissa varhaiskasvattajat näkevät saman tien, kuinka erilaiset laulut, leikit ja soittovinkit toimivat lapsiryhmän kanssa. Varhaiskasvattajat pystyvät myös itse jatkamaan ja harjoittelemaan työtapoja lapsiryhmän kanssa niinä päivinä, kun muskariopettaja ei ole käymässä. Toisaalta rauhalliselle ajatusten vaihtamiselle kouluttajan kanssa sekä tarkentaville kysymyksille ei lapsiryhmää opettaessa jää hirveästi aikaa.

Tuloksia voidaan hyödyntää muiden tutkimustuloksien kanssa varhaiskasvatusta koskevassa päätöksen teossa. Kaupunkien pitäisi panostaa varhaiskasvattajien täydennyskouluttamiseen myös taidekasvatuksen puolella eikä vain trendikkäiden pedagogisten aihealueiden parissa kuten tunnekasvatus. Varhaiskasvattajien koulutukselle näistä tutkimustuloksista on myös hyötyä musiikin- ja taidekasvatuksen kursseja miettiessä. Koulutuksen tarjoajien pitäisi myös panostaa taidekasvatukseen eikä aina vain leikata siitä. Tuntuu, että oppilaitokset keskittyvät pelkästään siihen, miten varhaiskasvattajat osaavat arvioida lapsen käytöstä, osaamista ja perheiden hyvinvointia. Itse pedagogiseen osaamiseen ja eri aihealueiden opettamiseen annetaan yhä vähemmän tietoa ja taitoja sekä resursseja. Digikasvatukseen tuntuu löytyvät vuodesta toiseen lisää määrärahoja. Jos on tehty tutkimuksia siitä, kuinka pienten lasten pitäisi pelata vähemmän, tuijottaa puhelinta tai pädiä yhä vähemmän, miksi digikasvatusta pitää silti koko ajan lisätä? Musiikkikasvatuksesta on tehty tutkimuksia, jotka puoltavat sitä, että lasten aivot kehittyvät paremmin ja kieli kehittyy nopeammin musiikin parissa (Huotilainen ym., 2009; Linnavalli, 2018.) Tästä kuitenkin vähennetään määrärahoja vuosi toisensa jälkeen.

Tämä tutkimus osoittaa myös, että täydennyskoulutus päiväkotimuskarina voi tuoda välittömiä hyötyjä lapsille. Musiikkikasvatuksen tulisi saada enemmän huomiota ja resursseja, ottaen huomioon sen positiiviset vaikutukset lapsien kehitykseen. Muskarissa ja musiikkia tehdessä ryhmän kanssa, pienistäkin lapsista saattaa myös näkyä sellaisia asioita, mitkä eivät välttämättä nouse esiin muissa päiväkodin hetkissä. Kuten Allurin yms. (2012) toteavat tutkimuksessaan musiikin

vaikuttavan kokonaisvaltaisesti aivojen toimintaan sekä aktivoivan aivojen eri osia yhtäaikaisesti. Musiikki voikin paljastaa myös aiempaa nopeammin lapsissa asioita, mitkä eivät heti muuten näy päiväkodin arjessa. Esimerkiksi lapsen kielen kehityksen häiriöt voivat näkyä selkeämmin laulaessa ja soittaessa tai mielenterveysoireet voivat nousta musiikin avulla nopeammin pintaan. Koordinaatioon liittyviä häiriöitä voidaan myös nähdä soittaessa ja eri soittotekniikoita harjoiteltaessa sekä musiikkiliikuntaa tehdessä, jos silmän ja käden yhteistyö ei toimikkaan toivotulla tavalla tai aivot eivät ymmärrä kummalla kädellä soitetaan.

Musiikkia opetettaessa monilla eri työtavoilla lapsiryhmälle voidaan opettaa monia erilaisia asioita, jotka eivät vain liity musiikkiin. Musiikkiliikunnalla lasta kannustetaan havainnoimaan omaa kehoa sekä opetetaan kehon hallintaa. Lapselle yritetään hyvän kehon hallinnan ansiosta luoda vanha itsetunto. Ryhmässä tekeminen tuo kaikille onnistumisenkokemuksia sekä ryhmätyöskentely opettaa lapsille, kuinka muita kohdellaan. Soittaminen ja musiikkiliikunnan opettaminen opettavat lapselle myös tärkeää kuuntelutaitoa, jota tässä maailmassa tarvitaan, jotta yhteistyö onnistuu sekä koulussa, että työelämässä. Musiikki ja muskarihetket opettavat lapsille myös tärkeitä vuorovaikutustaitoja opettajan kanssa sekä lasten kesken. Vuorovaikutustaidot ovat nykyisessä yhteiskunnassa kulmakivi työyhteisöissä lisääntyvän teknologian ja tiedonmäärän takia.

Varhaiskasvatus muuttuu koko ajan yhteiskunnan mukana. Nykyään on paljon enemmän asioita, joita varhaiskasvattajan pitäisi osata opettaa ja havainnoida omassa työssään. Vaaditaan hyvin paljon erilaisia asioita. Herääkin kysymys siitä, että miksi tarvitsee koko ajan opetella jotain uutta, vaan miksei jo olemassa olevaa vanhaa toimivaksi todettua voida hieman soveltaa uuden oppimiseen ja uusien asioiden tekemiseen. Täydennyskoulutus onkin hyvin tärkeää varhaiskasvatuksessa työskenteleville. Täydennyskoulutus pitää saada tehtyä hyvin helposti lähestyttäväksi sekä mukaansa tempaavaksi. Varhaiskasvatuksen täydennyskoulutusten pitää olla hyvin maanläheisiä ja vähän työtä vaativia osallistujalta. Varhaiskasvatuksessa työpäivät ovat hyvin intensiivisiä, joten monet eivät jaksaa perhe-elämän lisäksi lähteä monimutkaisiin täydennyskoulutusohjelmiin. Päiväkodeissa ja varhaiskasvatuksessa on tärkeitä perinteitä, joita ei missään tapauksessa pidäkään purkaa. Täydennyskoulutuksen ideana on se, että voidaan tuoda

uudenlaisia tai tuttuja juttuja, mutta herätellään myös unohdettuja toimintamalleja. Monessa päiväkodissa tarvitaan usein vain muistuttelua ja toimintatapojen laajentamista.

On tärkeää, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset saavat mahdollisuuden kehittää osaamistaan musiikinopetuksen alueella ja että heillä on resursseja ja tukea tämän toteuttamiseen. Tämä tulee edistämään varhaiskasvatuksen laatua ja tarjoamaan kaikille lapsille tasavertaiset mahdollisuudet kehittyä ja oppia.

Samaa aihealuetta ja varhaiskasvatuksen musiikin käyttöä ja täydennyskoulutusta voidaan tutkia vielä pidemmälle. Aiheesta voidaan tehdä laajempi otanta ja pitkäaikaissuoritus. Esimerkiksi tulevaisuuden tutkimuksissa on mahdollista laajentaa otantaa ottaen mukaan useampia päiväkotia ja varhaiskasvattajia eri puolilta Tampereen kaupunkia. Laajempi otanta antaisi kattavamman kuvan musiikinopetuksen nykytilanteesta. Lisäksi laajempi pitkäaikaissuoritus demomuskarituntien osalta tarjoaisi enemmän tietoa päiväkotimuskareiden vaikutuksista varhaiskasvattajien pedagogiseen toimintaan sekä lasten kehitykseen. Tässä tutkimuksessa tuotiin esille muun muassa varhaiskasvattajien tarve täydennyskoulutukselle musiikinopetuksessa. Tulevaisuuden tutkimus voisi myös keskittyä arvioimaan täydennyskoulutuksen vaikutuksia varhaiskasvattajien opetustyöhön sekä lasten oppimiseen. Täydennyskoulutuksen vaikutusta varhaiskasvattajien itsevarmuuteen sekä taitojen ja tietojen parantumiseen musiikin opetuksessa olisi syytä myös selvittää tarkemmin. Laajin tutkimusasetelma on tutkia koko Suomen varhaiskasvatuksen musiikin opetusta sekä tutkia mahdollisuuksia saada jokaiseen kuntaan ja kaupunkiin toimimaan päiväkotimuskari täydennyskoulutusmuotona.

Taidekasvatuksen arvostus on katoamassa varhaiskasvatuksessa. Taide: musiikki, tanssi, draama tai kuvataide ovat vaarassa jäädä varhaiskasvatuksen arjesta pois. Taidekasvatuksen merkityksestä lapsen kasvuun ja kehitykseen pitäisi puhua vielä enemmän, mitä nykypäivänä puhutaan. Taidekasvatuksen tarkoitus on tukea lasten oppimista ja kehitystä ei ainoastaan luoda uusia huippumuusikoita Suomeen. On hurjaa, että yhteiskunta ei halua panostaa lasten kasvuun ja kehitykseen. Varhaiskasvattajiin pitäisi saada valettua uskoa ja rohkeutta toteuttaa musiikkia ja muuta taidetta oppimisen tukena. Soittamista, musiikkiliikuntaa

ja muita musiikkileikkejä pitäisi uskaltaa opettaa ja leikkiä, vaikka itsellä ei olisi säestystaitoja tai on epävarmempi laulamaan. Jokaisen lapsen tulisi saada kokea ilon ja riemun kokemuksia musiikkia tehdessä.

LÄHTEET

Alluri, V., Tolviainen, I., Glerean, E., Sams, M. & Brattico, E. 2012. Large-scale brain networks emerge from dynamic processing of musical timbre, key and rhythm. *NeuroImage*. Vol.59 (4). Orlando, Fla.

Anttila, E. 2009. Tanssii tätien kanssa – luova liikunta ja tanssi varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. (toim.) *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa, Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 26.3. 2023. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Cibangu, S. K. & Hepworth, M. 2016. The uses of phenomenology and phenomenography: A critical review. *Library & Information Science Research* 38 (2), 148–160.

Hajar, A. 2021. Theoretical foundations of phenomenography: a critical review. *Higher education research and development* 40 (7), 1421–1436.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A., Mäkinen, L. 2001. *Musiikki varhaiskasvatuksessa: Hip Hop, Musisoi! – käsikirja*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Huutilainen, M., Putkinen, V. & Terveniemi, M. 2009. The Neurosciences and Music III: Disorders and Plasticity. *New York Academy of Sciences*. 178–181. Viitattu 25.3.2023. <https://nyaspubs-onlinelibrary-wiley-com.lib-proxy.tuni.fi/doi/pdfdirect/10.1111/j.1749-6632.2009.04857.x>

Huutilainen, M. 2012. Musiikin oppimisen erityisyys neurotieteen näkökulmasta. Teoksessa Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E. & Korolainen-Viitasalo, E. (toim.) *Musiikkipedagogin käsikirja, Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa*. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. *Phenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä*. *Kasvatus* 37:2.

Ilén, J. 2022. *MuRikKa – musiikin riemua kasvatukseen*. Musiikin ylempi tutkitoimio. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 3.9.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/784307/II%c3%a9n_Janna.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Jordan-Kilkki, P. & Pruuki, L. 2012. Dialoginen työskentelyote opettajan työssä. Teoksessa Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E. & Korolainen-Viitasalo, E. (toim.) Musiikkipedagogin käsikirja, Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Jyväskylän yliopisto. Koppa. Menetelmäpolkuja humanisteille. Tutkimusstrategiat. Viitattu 19.3.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>

Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Kasvatustieteen yksikkö. 2020. Varhaiskasvatuksen opettaja. Kasvatustieteen kandidaatti. Opetussuunnitelma. Viitattu 26.8.2023 <https://www.chydenius.fi/fi/kasvatustieteet/hae-opiskelemaan/varhaiskasvatuksen-opettaja-kasvatustieteen-kandidaatti-valtakunnallinen-monimuotokoulutus-1000-opetussuunnitelma-kokkola.pdf>

Kaikkonen, M., Oksanen, T. & Perkiö, S. 2013. Orff-Ops. Musiikkipedagogiikan koulutusohjelman opetussuunnitelma. JaSeSoi musiikkikasvatusyhdistys ry.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Krokkfors, M. 2017. Laulaminen, helppoa kuin hengittäminen. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, A., Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Classius Oy. Tallinna: Paino Printall.

Laine, T. 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Leino, K., Ahonen, A. K., Hienonen, N., Hiltunen, J., Lintuvuori, M., Lähteinen, S., Lämsä, J., Nissinen, K., Nissinen, V., Puhakka, E., Pulkkinen, J., Rautopuro, J., Sirén, M., Vainikainen, M.-P. & Vettenranta, J. 2019. PISA18 ensituloksia: Suomi parhaiden joukossa. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40.

Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. 2017. Lapsi ja musiikki. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, A., Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Classius Oy. Tallinna: Paino Printall.

Lindeberg-Piiroinen, A., asiantuntijana Alho, E. 2017. Musiikin kuuntelu. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, A., Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Classius Oy. Tallinna: Paino Printall.

Linnavalli, T. 2018. Muskari lapsen kielellisen kehityksen tukena. Music play-school enhances children's linguistic skills. Nature. Scientific Reports. Viitattu 25.3.2023. <https://www.nature.com/articles/s41598-018-27126-5>

- Lundell, M. 2018. Musiikin käyttö ja musiikilliset valmiudet varhaiskasvattajien työssä. Musiikkikasvatus. Taideyliopisto. Maisteritutkielma. Viitattu 24.9.2023 <https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/6707/nbnfi-fe2018082934305.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Marton, F. 1981. Phenomenography: describing conceptions of the world around us. *Instructional Science* 10.
- Marton, F. & Booth, S. 1997. *Learning and awareness*. Mahwah, NJ.
- Miles M. B. & Huberman A. M. 1994. *Qualitative data analysis*. (2.ed.) California: Sage.
- Melville-Clark, P. 2006. *Music, Moving & Learning in Early Childhood: A Manual of Songs, Lesson Plans & Basic Theory for Teachers, Students and Parents of Young Children*. Electronic & Database Publishing, Inc.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisohjelma 2021–2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:3. Viitattu 17.8.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-876-2>.
- Pesonen, A. 2020. Täydennyskoulutuksella musiikkia päivähoidon arkeen. Kulttuuriala. Savonia Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 24.9.2023 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/335562/Pesonen_Anni.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Pietarila, A. 2019. Varhaisiän musiikinopettaja täydennyskouluttajana. Varhaisiän musiikinopettajat ry. Pikku-trilli. Varhaisiän musiikinopetuksen ammattilehti. (2).
- Pusa, T. 2009. Taide kestää elämän – taiteen terapeuttisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. (toim.) *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa, Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Puurula, A. 2007. Lapsi ympäristönsä peilinä: Alle 3-vuotiaiden lasten integroitu-taidekasvatus. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. *Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Ruokonen, I. 2017. Integraatio ja eheyttämien – kasvamista musiikkiin ja musiikin avulla. Teoksessa Lindeberg-Piironen & Ruokonen, I. (toim.) *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja*. Classius Oy. Tallinna: Paino Printall.
- Ruokonen, I. 2016. *Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka*. Oy Finn Lectura Ab.
- Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. (toim.) *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa, Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvat-
tajana. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. (toim.) Taidekas-
vatus varhaiskasvatuksessa, Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopisto-
paino Oy.

Saarikallio, S. 2012. Musiikki on kokemuslaji. Teoksessa Jordan-Kilkki, P.,
Kauppinen, E. & Korolainen-Viitasalo, E. (toim.) Musiikkipedagogin käsikirja,
Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Tampere: Juvenes Print –
Suomen Yliopistopaino Oy. 37–45

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäope-
tuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoar-
kisto. Viitattu 17.10.2023. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaope-
tus/kvali/L5_5.html](https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaope-
tus/kvali/L5_5.html).

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäyte-
työhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Puheenvuoroja
72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Seppänen, E., Tarvonen, L. & Lindeberg-Piiroinen, A. 2017. Musiikkiliikunta. Te-
oksessa Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuk-
sessa -käsikirja. Classius Oy. Tallinna: Paino Printall.

Seppänen, E. & Lindeberg-Piiroinen, A. asiantuntijana Tarvonen, L. 2017. Soit-
taminen. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen, I. (toim.) Musiikki var-
haiskasvatuksessa -käsikirja. Classius Oy. Tallinna: Paino Printall.

Tampereen kaupunki. Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma.
2022. Tampere: Sivistys- ja kulttuurilautakunta. Viitattu 20.3.2023.
[https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-10/Tampere_varhaiskasvatus-
suunnitelma_2022_www.pdf](https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-10/Tampere_varhaiskasvatus-
suunnitelma_2022_www.pdf)

Trigwell, K., Prosser, M. & Taylor, P. 1994. "Qualitative Difference in Ap-
proaches to Teaching First Year University Science." Higher Education 27(1),
75–84.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudis-
tettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuominiemi, V. 2020. Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä alle kolmevuoti-
aiden lasten musiikkikasvatuksesta päiväkodissa. Kasvatustiede. Helsingin Yli-
opisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 24.9.2023 [https://helda.helsinki.fi/ser-
ver/api/core/bitstreams/4965cfee-b6a3-4653-92f5-96190db7c525/content](https://helda.helsinki.fi/ser-
ver/api/core/bitstreams/4965cfee-b6a3-4653-92f5-96190db7c525/content)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja
sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen
neuvottelukunta. Viitattu 26.3.2023.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Helsinki: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Viitattu 26.3.2023.
https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf

Turun ammattikorkeakoulu. Tutkinnot ja opiskelu. Sosionomi AMK. Opintosuunnitelma. Varhaiskasvatuksen toiminnalliset työtavat. 2023 Viitattu 26.8.2023
https://opinto-opas.turkuamk.fi/index.php/fi/PSOSTS23/course_unit/19864

Varhaisiän musiikinopettajat ry. Esittelyssä. Viitattu 24.9.2023
<https://drive.google.com/file/d/1infzR7-ZbDI8lo5xgUMkqNBdXu4JiRNd/view>

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannus- osakeyhtiö Tammi.

Young, S. 2009. Music 3-5. Essential Guides for Early Years Practitioners Series. Taylor & Francis Group

LIITTEET

Liite 1. Opinnäytetyön teemaluettelo ja apukysymykset

Opinnäytetyön teemaluettelo ja apukysymykset

Käydään läpi varhaiskasvattajan kanssa nopeasti tutkimuksen tavoite sekä tutkijan henkilötiedot.

Käydään läpi myös **haastateltavan ammattinimike**.

- **Musiikin opettaminen ja sen toteutuminen päiväkotiryhmässä**
 - Millaisia käsityksiä sinulla on musiikin opettamisesta varhaiskasvatuksessa?
 - Miten koet musiikin opettamisen päiväkodissa?
 - Mitä musiikkihetkissä yleensä tehdään?
 - Kuinka monta kertaa viikossa?
 - Soitetaanko musiikkihetkillä?
 - Lauletaanko musiikkihetkillä?
 - Liikutteko musiikin tahdissa?
- **Varhaiskasvatussuunnitelman musiikin ilmaisu / opettaminen**
 - Koetko, opettavasi musiikkia vasun mukaisesti?
 - Pystytkö kuvailemaan mitä osalla termeistä tarkoitetaan?
- **Oppimisympäristöt**
 - Voitko kuvailla mahdollisimman tarkasti musiikin opettamisympäristöä?
 - Onko tiloja tai soittimia, missä ja millä pitää musiikkihetkiä?
- **Suunnittelu**
 - Miten koet musiikin opettamisen suunnittelun?
 - Kuinka suunnittelette musiikinopetusta?
 - Asetatko lapsille tavoitteita musiikin oppimisessa?
- **Koulutus ja tulevaisuus**
 - Millaista tukea haluaisit musiikin opettamiseen?
 - Oletko jo saanut jotain täydennyskoulutusta?
 - Miten kokisit yhteistyön varhaisiän musiikinopettajan kanssa?

Liite 2. 1–2-vuotiaiden lasten ensimmäinen muskarituokio

METSÄRETKI MUSKARI

1.tunti 1–2-vuotiaat

Alkulaulu: Pupu herää jo

- Lauletaan solmisaatiokäsillä (laulavat jumppakädet) käsinukkepupu hereille
- Pupu tervehtii kaikkia ja opettaa lapsille mikä päivä on kyseessä

Muskariporukka -laulu

- Soitetaan marakasseilla ja harjoitellaan perussykkeessä pysymistä
- Opettaja laulaa ja säestää ukulelella
- Herätetään marakasseilla kehonosat (varpaat, maha, pää, reidet yms.)

Metsäretki -laulu (Lähtekäämme metsään...)

- Liikutaan tilassa opettajan sanomalla tavalla
- Harjoitellaan pysähtymään kun musiikki loppuu
- Lapset saavat ehdottaa tapoja miten liikutaan (hiipien, juosten, pomppien yms.)

Karhuperhe kävelyllä -laulu ja satu

- Näytetään lapsille kuvaa kävelyllä olevasta karhuperheestä. Opettaja esilaulaa mitä kuuluu, kun isäkarhu astelee. Mitä kuuluu, kun äitkarhu astelee. Mitä kuuluu, kun pikkukarhu astelee.
- Jalkajumppaleikki
 - Istutaan lattialla ja heilutetaan/tömistellään jalkoja laulun tahdissa
- Soittoharjoitus:
 - Lapset soittavat kehärumpuja sylissä. Kolme erilaista tyyliä rummuttaa. TAA-AA kohdassa isoilla vuorokäsillä. TAA kohdassa yhtäaikaa ja TI-TI kohdassa sormenpäillä hiljaa.

Karhulassa -laulu (Lastenmusiikkiorkesteri AMMUU!)

- Opettaja laulaa laulun ja leikkii kahdella nallepehmolelulla
- Lapset saavat liikkua hitaasti ja nopeasti laulun tahtiin

Loppulaulut: Heippa- laulu pupulle sekä Soittorasias

Liite 3. 1–2-vuotiaiden lasten toinen muskarituokio

METSÄRETKI MUSKARI

2.tunti 1–2-vuotiaat

Alkulaulu: Pupu herää jo

- Lauletaan solmisaatiokäsillä (laulavat jumppakädet) käsinukkepupu hereille
- Pupu tervehtii kaikkia ja opettaa lapsille mikä päivä on kyseessä

Muskariporukka -laulu

- Soitetaan marakasseilla ja harjoitellaan perussykkeessä pysymistä
- Opettaja laulaa ja säestää ukulelella
- Herätetään marakasseilla kehonosat (varpaat, maha, pää, reidet yms.)

Soitto ja STOP!

- Opettaja soittaa ukulelella musiikkia ja aina kun musiikki pysähtyy lasten pitää osata pysäyttää oma soitto.

Metsäretki -laulu (Lähtekäämme metsään...)

- Liikutaan laulu tilassa samalla tavalla kuin ensimmäisellä tunnilla

Karhuperhe kävelyllä -laulu ja satu

- Näytetään lapsille kuvaa kävelyllä olevasta karhuperheestä.
- Soittoharjoitus: Lapset soittavat laattapaloja. Bassopalat -> Isäkarhu, Alttopalat -> Äitikarhu ja Metallofonipalat -> Pikkujarhu. Lasten pitää osata odottaa vuoroa, koska oma karhu soittaa. Vaihdetaan paikkoja, jos aikaa riittää.

Karhulassa -laulu (Lastenmusiikkiorkesteri AMMUU!)

- Opettaja laulaa laulun ja leikkii kahdella nallepehmolelulla
- Lapset saavat liikkua hitaasti ja nopeasti laulun tahtiin
- Soittoharjoitus:
 - Kapuloilla soitetaan hitaasti ja nopeasti. Hidas -> lattiaan, Nopea -> kapulat yhteen.

Loppulaulut: Heippa- laulu pupulle sekä Soittorasias

METSÄRETKI MUSKARI

1.tunti 3–5-vuotiaat

Alkulaulu: Pupu herää jo

- Lauletaan solmisaatiokäsillä (laulavat jumppakädet) käsinukkepupu hereille
- Pupu tervehtii kaikkia ja opettaa lapsille mikä päivä on kyseessä

Muskariporukka -laulu

- Lapset soittavat vuorotellen kahta putkipenaalia ja muuta taputtavat reisiin perussykettä
- Opettaja laulaa ja säestää ukulelella

Metsäretki -laulu (Lähtekäämme metsään...)

- Liikutaan laulun tahtiin mielikuvitusmetsässä.
- Lapset saavat keksiä erilaisia tapoja liikkua (hiipiä, marssia, pomppia yms.) Kun laulu loppuu täytyy matka pysäyttää.

Karhuperhe kävelyllä -laulu ja satu

- Näytetään lapsille kuvaa kävelyllä olevasta karhuperheestä. Opettaja esilaulaa lapsille miten kukakin karhu kävelee.
- Jalkajumppatuokio. Laulu soi Cd:levyltä ja istuen tömistellään jalkoja lattiaan siihen tahtiin kun karhut kävelevät.
- Soittoharjoitus ja mallettiharjoitus: Lapset saavat malletin millä soitetaan laattapaloja. Harjoitellaan linnunnokka leikillä, kuinka malletista pidetään oikein kiinni. Lapset soittavat laattapaloja. Bassopalat → Isäkarhu, Alttopalat → Äitikarhu ja Metallofonipalat → Pikkujarhu. Harjoitellaan, että kaikki lapset soittavat koko laulun ajan.

Karhulassa -laulu (Lastenmusiikkiorkesteri AMMUU!)

- Opettaja laulaa laulun ja leikkii kahdella nallepehmolelulla

Karhulassa -laulu (Lastenmusiikkiorkesteri AMMUU!) JATKUU...

- Lapset saavat liikkua hitaasti ja nopeasti laulun tahtiin
- Soittoharjoitus:
 - Lapset harjoittelevat soittamaan kapuloilla HIDAS / NOPEA rytmiä.
Hidas -> kapulat lattiaan
Nopea -> kapulat yhteen

Loppulaulut: Heippa- laulu pupulle sekä Soittorasias

METSÄRETKI MUSKARI

2. tunti 3–5-vuotiaat

Alkulaulu: Pupu herää jo

- Lauletaan solmisaatiokäsillä (laulavat jumppakädet) käsinukkepupu hereille
- Pupu tervehtii kaikkia ja opettaa lapsille mikä päivä on kyseessä

Muskariporukka -laulu

- Lapset soittavat vuorotellen kahta guiroa ja muut taputtavat reisiin perussykettä
- Opettaja laulaa ja säestää ukulelella

Metsäretki -laulu (Lähtekäämme metsään...)

- Liikutaan laulun tahtiin mielikuvitusmetsässä.
- Lapset saavat keksiä erilaisia tapoja liikkua (hiipiä, marssia, pomppia yms.) Kun laulu loppuu täytyy matka pysäyttää.
- **Variaatioleikki** metsäretkilauluun: Opettaja asettaa lattialle metsään leikkimarjoja (askartelupompuloita) punaisia ja sinisiä. Punaiset ovat puolukoita ja siniset mustikoita. Lasten täytyy kuunnella kummasta marjasta opettaja laulaa. Kun oikea marja tulee lapset saavat kerätä yksi marja kerrallaan oikean värisille keräysalustoille. Opettaja saattaa tehdä myös hämäyksen laulamalla esim. mansikasta, jolloin kerääjät eivät saakaan liikkua.

Karhuperhe kävelyllä -laulu ja satu

- Kerrataan lasten kanssa, miten kukakin karhuperheen jäsen käveli.
- **Variointileikki:** Laulu soi Cd:levyltä ja lapset ja aikuiset istuvat piirissä RYTMIRINKULAN kanssa. Heilutetaan rinkulaa siinä tahdissa, kun karhut kävelevät.
- **Soittoharjoitus:** Lapset saavat malletin millä soitetaan laattapaloja. Lapset soittavat laattapaloja. Bassopalat -> Isäkarhu, Alttopalat -> Äitikarhu ja Metallofonipalat -> Pikkujarhu. Harjoitellaan kuuntelemaan, koska lauletaan omasta karhusta ja soitetaan silloin. Harjoitellaan myös soittimen vaihtoa ja uuden karhun vuoron kuuntelua.

Karhulassa -laulu (Lastenmusiikkiorkesteri AMMUU!) JATKUU...

- Opettaja laulaa ja näyttelee kahdella pehmokarhulla laulun läpi.
- **Variointileikki:** Tehdään kaikki yhdessä pikkukarhulle trampoliini uikkarikankaasta. Pidetään tiukasti kiinni ja harjoitellaan heiluttamaan kangasta kaikki samaan aikaan. Täytyy osata myös kuunnella Hidas ja Nopea vaihtelut ja heiluttaa sen mukaan.

Loppulaulut: Heippa- laulu pupulle sekä Soittorasia

